Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 21 июнь, 1977 шу. ● № 74 (5741). ● Мах 2 кеп.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ЗАСЕДАНИ

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева председателал а деш 17 июне Кремле хилар СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани. Къахьегамхой депутатий Украински ССР, Литовски ССР Советаша СССР Конституце проект дерригача халкъага ювцийтар вIаштIехьдаккхарах дола дош дийцар цига.

Заседане хьайиллар Леонид Ильич Брежнева къамаьл деш.

Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Ден повестка дешаш дувца дIадоладалалехьа са безам бар керттерча даькъе КПСС ЦК майски Пленума тIеххьарча решенешца дувзаденна Лакхехьарча Совета, цун Президиума балхах лаьца укх гарггарча хана вай цхьана кхоачаще дезаргдолча керттерча декхарех массехх дош ала.

Эггара хьалха са безам бар парте Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета, беррига депутаташта, шоана — Лакхехьарча Совета Президиума членашта сайх иштта боккха тешам боларах цIаьккха баркал ала.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела гIулакх Iалаьмате бехктокхаме гIулакх да. Укхаза, Президиуме, бокъонца вIашагIкхет Советски Iаьдал, 50 эзар совгIа долча Советашкара хьадоагIа дерригa наькъаш. Тайп-тайпарча дешаех укхаза яьлу эзараш a эзараш a болча наха.

Оаш, новкъостий, белгала аьлча, дика кхетаду КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела декхараш цхьана кхоачащдарах йола вай парте Центральни Комитета майски Пленума решени гаьнна формальни акт йоацилга. Пленума решени кIоаргга политически маIан долаш я.

Эггара хьалха из да вай ерригача политически система, къахьегамхой, паччахьалкхен, общественни ерригача организацей дог долча Коммунистически парте кулгалдара лоархIам тIа-тIа лакхлулга хьагойтар. Советски Конституцега хьежжа КПСС-о ше кулгалдара парти хиларга хьежжа белгал а баьб берг а ба паччахьалкхен вахара дерригa керттера дешаш къестадечара политически никъ.

Майски Пленума решенеша иштта хьагойтар ЦК Политбюро дуккхача членаша юкъарчал доащаш мехка чухьа а доазол арахьа а паччахьалкхен гIулакхаш леладара вай хIара денна беча балха практика. Белгала аьлча со, ЦК Генеральни секретарь, шоана ммахарра оаш тIадилларах, дуккхаза хиннав вай мехка цIерагIа паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхашка, машар чIоагIбара, халкъий кхерамзле Iалашъяра кардинальни дешаех йолча переговорашка дакъа лоацаш. ХIанз из практика логически вIаштIахьъяьккхай.

Цу дерригача хIаманна уйла йича сона дика гу СССР Лакхехьарча Совета решене сайна кхы а тIабожабу боккха бехктокхам. Духхьал дIааргла из, из атта гIулакх дац. ХIаьта укхаза аз дог доах оаш новкъостал дарга, оаш кхетадергхиларга, хьаллацарга.

Со хьалхагIа а хиннав СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель волаш, дуккхача шерашка со хиннав Президиума член волаш. хIаьта аз чIоагIа цхьа вывод яьй: цу органа низ — вай барт тайнен леррагIен болх барах латт. Вай партеи паччахьалкхенои чакхйоахаш йола кулгалдара коллективноста принцип укхаза геттара а чIоагIа чакхъяха еза.

Цунца цхьана моллагIча партийни е паччахьалкхен органо дика болх бу нагахьа санна цун хIара болхло биззача низагIа, юхе хIама ца дуташ вай юкъарча гIулакха ше дIалуш вале. Сона хетаргахьа, новкъостий, цу хIаманна шо раьза хургда.

Лакхехьарча Совето йоакхо еча дешаех аьлча, законодательство дегIадоаладара, планаген бюджетаген хьажара цахаддаш йоакхо ярца цхьана, цо тIа-тIа дукхагIа къестаду халкъа боахамен культуран тайп-тайпарча доакъошкарча хьалах дола дешаш, цу дешаех йолча правительства докладашка ладувгI. Цунна къаьгга тешал деш я тахан чакхъяьнна Лакхехьарча Совета сесси. Цхьан хIаманна тIаберзабаь а кIоаргагIа а хул доал дара органашта СССР Лакхехьарча Совето лоаттабу тIахьожам. Вай парте съездашка белгалма-даккхара, цу даькъе Iалаьмате боккха лоархIам болаш я Лакхехьарча Совета депутатий кхаь даькъах шии даькъал дуккхагIболчар дакъа лоацаш йола 30 массазара комисси.

Кхетадеш да, новкъостий, Лакхехьарча Совета балха ерригa оагIонаш дIахо дегIайоалаяра хьакъехьара вай парте решенеш кхоачашъяро СССР Лакхехьарча Совета Президиума болх кхы а хьинар долашагIа хулийтаргболга. Сона хетаргахьа, Лакхехьарча Совета Президиума цу тайпара хьинарера позици, инициативни болх къаьстта лоархIаме ба хIанз СССР керда Конституци тIайийцачул тIехьагIа. Цо Лакхехьарча Совета кхы а йоккхагIа торонаш хьаелл ший болх тоабара. ХIаьта вай шуца цхьана цу торонех ма-могга баззигIен беркатегIча тайпарен пайда эцаргба.

Сенах да аз дувцар?

Эггара хьалха аз дувцар да кердача Конституце тIа кхы а къаьгтагIа Лакхехьарча Совета массе а оагIорахьара полномочеш дIачIоагIъергхиларах. Цун йиш я ССР Союза компетенцена чудоагIа моллагIа дош хьажа тIаэца а из къоастаде а.

Цу полномочей дикка доккха дакъа кхоачашду Лакхехьарча Совета Президиумо. Цунца дувзаденна СССР Лакхехьарча Совета беррига болх вIаштIехьабоаккхар хинна дIаотт Президиум. ХIаьта из да сессеш, массазарча комиссей болх, хоржамий округашка депутаташа шоай декхараш кхоачашдар. Мехка Iаьдала лакхерча органа балха хIара цу формах, оалаш ма - хиллара, биззагIа пайда эца беза, цун керттерча дерригача лостамашка Лакхехьарча Совета болх тоабара кхы а дикагIа гIулакх деш хила деза. Вай законодательни болх дIахо боаржабара лард хургья кердача Конституцех. Аьлча кхоачам ба, укх гаргтарча хана тIаэца дезача иттех гаргга долча Законах Конституце проекта тIа аьнилга. Царна юкъе да Лакхехьарча Совета Регламент, СССР Министрий Советах дола Закон, хоржамех дола Закон, халкъа тIахьожамах дола Закон, иштта кхыяраш санна йола йоккхий законодательни акташ.

Цхьабакъда укхаза цу деша кхыча оагIон а теркам тIаберзабе безам бар са. Советски законодательство вай чIоагIагIа дегIа мел кхувла дукхагIа йоакхо е еза из цIенхаштта а лоарзагIа ца доалийташ а кхоачашдара. ДIаяхача хана оалаш хиннад: законаш язде дезац уж кхоачашдеш деце. Цудухьа, хетаргахьа, Лакхехьарча Совето, цун Президиумо, массазарча комиссеша кхы а хьинарегIа болх бе беза вай законаш кхоачашдара. Лакхехьарча Совето чIоагIъяь йола халкъбоахама планаши паччахьалкхен бюджети кхоачашъяра тIахьожам лоаттабара.

Кердача Конституцега хьежжа СССР Лакхехьарча Советен цун Президиумен болх дегIабоалабара, шеко йоацаш аьлча, керттера лостам хургба халкъа депутатий Советашта кулгалдар.

Конституце проекта тIа цIаьккха белгалдоаккх ерригача Советаша — лакхехьара яраша а моттигашкара яраша а — паччахьалкхен Iаьдала цаI йола система, халкъа юкъарча паччахьалкхен политически лард вIашагIйоллилга.

Вай моллагIйола Совет лакхерча Iаьдала дакъа а шин компетенцегIа дола дерригa дешаш къестадара алхха полномочеш йолаш хинна ца Iеш, бакъда, юкъара паччахьалкхен решенеш чакхйоахар а санна массаза лийрхIий Коммунистически парте. Из, новкъостий, геттара лоархIаме принцип я. Лакхерчеи моттигашкарчеи органий цу тайпарча цхьоагIоно, лакхерча Iаьдало моттигашкарча инициативах когтIортолга яро хьагойт Советий керттера маIан — халкъацара цар дIахада йиш йоаца бувзам.

ХIанз, ССР Союзо республикаюки а моттигашкарча а Iаьдален доал дарен органий балха юкъара хьисапаш оттаделга Конституце тIа дIаяздаьча хана, цу даькъе шиъ болх цIенхаштта чIоагIбе безаш я СССР Лакхехьара Советаи цун Президиуми.

В. И. Ленина дуккхаза белгалдаьхад: «Советаш цхьа шиъ тайпара саца латтеш самодовлеюшии хIаманна тараерзаярал Iовдалаг Iа цхьаккха хIама дац» яхаш. ХIаьта боккъонца аьлча, новкъостий, Советаш — из я дийна, лелаш йола, даим хувцалуш йола халкъа организаци.

Шоай хана царна дуккхача наьха революционни болам цхьана вIашагIтоха. цар хьинар социализм хьалъяра тIадерзаде могаш санна. хIанз кхийнача социализма хьалашка Советий балха шерагIа юкъебахьа беза производства эффективность лакхъяра. парте белгалъяь шерра социальни программа кхоачашъяра. вай социалистически демократе ерригa оагIонаш дегIайоалаяра, вешта аьлча, коммунизм хьалъяра тIехьа лоаттабу къовсам.

СССР Лакхехьарча Совета, цун Президиума балха юкъе къаьстта лоархIаме моттиг дIалоац, хоьш ма - хиллара, арахьарча политика дешаша.

Коммунистически партеи, Советски паччахьалкхенои массаза хьинар тIаухийт машар чIоагIбара, кердача дунен тIема кхерам кIезигбара, герз Iоаделга декхара, социализма, халкъий паргIатоннен социальни прогрессан тIехьа латтача низий позицеш чIоагIъяра, дерригача паччахьалкхенашта юкъе вIаши цхьана леладу пайдане гIулакхаш дегIаккхувлара. Из хьинар когтIортолга еш да вай дерригача халкъа лоIамах, лаьттан массе миIнге бахача дог - уйла цIена йолча миллионаш болча наха хьаллоацаши кхетадеши да.

Советски арахьарча политика бухсоцьяш йола принципаш кхетаеши къаьгтан хьагойташ я кердача Конституце проекта тIа. СССР Лакхехьара Совет, цун Президиум, массазара комиссеш, депутаташ декхарийла ба уж принципаш кхоачашъеча доазол арахьарча мехкашца леладу гIулакхаш дегIакхувлача эIамига доацаш дола дакъа юкъеккхахьа.

ХIанз вай халкъ Сийлахьбоккхача Октябра 60 шу дизара накъаподача хана, массанахьа а мехка кердача Керттерча Закона проект ювцача хана къаьстта дика гуш да советски наха вай ленински парте белгалъяь планаш кхоачашъеча, коммунизм хьалъеча, къаьстта хьинарен творчески лоаца дакъа.

Халкъ партехи правительствахи тешам бенна хиларо дуккхача хIамана декхарийла ву. Цо дIадех вай хIаряне дикагIа болх бар, тIа-тIа дукхагIа хулаш доагIача советски наха эшарий дукхагIа йоакхо яр. 19 июне вай дерригача мехка моттигерча Советашка хоржамаш хургда. Шеко яц цар цIаькха а вай халкъ Коммунистически партена гонахьа мсакхаз санна кхотаденна хилар хьагойтаргхиларах.

Цудухьа нийса доагIаш да Лакхехьарча Совета Президиума заседане таханарча ден повестка вай шина республикай — Украинаи Литваи Советаша Конституце проект дерригача халкъага ювцийтилга вIаштIехьдаккхара беча балха дош юкъедахьар.

Дош лу Украински ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела **А. П. Ватченкона.**

Президиума члений а укхаза болча берригача новкъостий а цIерагIа цо Леонид Ильич дег тIара даькъала вийцар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателала харжарца а советски паччахьалкхен кулгалхочун лакхарчеи бехктокхамечеи гIулакхе оттаварца а. Коммунистически парти, советски паччахьалкхен хьаштий духьа, вай сийлахь-доккхача халкъа долча гIулакха беча балха тIа цо кхы а доккхагIа толамаш дахар ловш ловца баькхар.

Цул тIехьагIа къамаьл дир Литовски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела новкъоста **А. С. Баркаускаса.** Республика болхлой класса, ахархой, интеллигенце цIерагIа Леонид Ильича цо ловца баькхар лакхарча паччахьалкхен гIулакха тIа цо керда коталонаш яхар ловш.

Заседани чакхйоалаш новкъоста Л. И. Брежнева аьлар:

СССР Конституци дерригача халкъага ювцийтилга Украине а Литовски ССР-е а доаржадарах новкъосташа баьча хоамаша, сона хетаргахьа, къаьгга хьагойт вайга Советашеи партийни организацешеи Конституце проект, ЦК майски Пленума материалаш ювцара даькъе беш бола Iалаьмате дукха болх. Уж документаш дувцарца дувзаденна мехка шерра айденнад политически къахьегамен хьинар.

Конституце проект ювцача массе а этапашка вайцига дика вIаштIехьбаккха беза информационни болх. Сона хетаргахьа, ЦК майски Пленуме доклад еш аз оттадаь декхараш кхоачам боллаш кхетадеш да, уж кхы а тIа дашха дезаш дац. Керттера дар фуд аьлча, из да уж документаши решенеши, хIаьта иштта мехка хьалхашка латта практически декхараш дIадоввийтара шерра организаторски массово-политически болх массанахьа а боаржабар.

ТIайийцача соцам тIа СССР Лакхехьарча Совета Президиумо могабир СССР Конституци дерригача халкъа ювцийтара беш бола болх, хIаьта СССР Конституце проект дерригача халкъага ювцийтара беча балха идейно - политически боарам лакхбелга Iалашдар хьа а дийхар.

СССР Лакхехьарча Совета Президиуме из дош дувцача дакъа лаьцар новкъосташа В. В. Гришина, Д. А. Кунаева, Г. В. Романова, В. В. Щербицке, П. М. Машерова, Б. Н. Пономарева, Ш. Р. Рашидова, И. В. Капитонова, хIаьта иштта СССР Лакхехьарча Совета палатай председателаша А. П. Шитиковеи В. П. Рубенеи, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара М. П. Георгадзе.

(ТАСС).

МАССАНЕ А МОГАДУ

Деррига а наьха духьа

Iалаьмате боккха кхаъ хинна тIайийцар Нохч-ГIалгIай химически завода болхлоша, гIулакхерча наха новкъост Л. И. Брежнев СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла харжарах бола СССР Лакхехьарча Совета соцам.

Вай мехка меттел дерригача дунен тIа а гIорваьнна цIи хеза вола новкъост Леонид Ильич Брежнев чIоагIа лоархIаши сийлеши ва массане а. Советски наха из вовз вай хьамсарча парте, советски паччахьалкхен, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн боламa гIорваьнна вола деятель хиларах тарра. Вайна массанена ховш ма-хиллара, боккхача лоархIамех массане дика кхетадеши да КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев цхьан ханна Советски паччахьалкхенна керте оттавар чIоагIа эшаш гIулакх хилар.

Новкъоста Л. И. Брежнева шиъ хьинар, низ кхо ца беш, шиъ ерригa знанеш, опыт оарцагIъяьккха къахьег дунен тIа машар хилийтара, берригa нах ираз долаш, могаш-маьрша болаш бахийтара. Дунен тIа машар хилийтара, халкъашта юкъера кхохкам мелбара кIаьдлургвоаца къовсамхо а хинна дIаэттав новкъост Леонид Ильич Брежнев.

Нохч-ГIалгIай химически завода болхлой, берригa советски нах санна, дог тийша ба новкъост Леонид Ильич Брежнев СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла харжаро вай мехка коммунизм хьалъеча доаха толамаш тIа-тIа дикагIа хулийтаргхиларах.

Аз тхоай завода коллектива цIерагIа дег тIара доагIача дIайхача дешашца вай хьамсара Леонид Ильич Брежнев могаш-маьрша волаш вахар ловш ловца а боаккхаш, дIахо дунен тIа машар хилийтара, дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара цо дIахьош бола никъ чакхбаккха цун низ кхоачалба ала лов сона.

М. ПАРАГУЛЬГОВ,
Нохч-ГIалгIай химзавода директора заместитель.

Шолхленца гIадваха волаш

КПСС Центральни Комитета Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла хоржаш СССР Лакхехьарча Совето баьча соцамо дог гIоздаьккха волаш тессар аз моттигерча Советашка коммунистийи парте боацарийи блок хоржаш самардийнахьа тесса кхаж.

ХIанз парте ЦК Генеральни секретарь хинна ца Iеш вай дуккхача къамех латтача паччахьалкхен массане къоабалваь тIайийца баьччеи кулгалхои ва новкъост Л. И. Брежнев. Цудухьа шолхленца гIадваха вйса хержараша партеи советски нахеи шоаех бенна тешам боаберг ца хиларах дог тийша ва со.

Т. МАЛЬСАГОВ,
город Назранерча тIемеи къахьегамеи сийлен музея директор.

Л. И. БРЕЖНЕВ ФРАНЦЕ ВАХАР

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев 20 июне официальни визитагIа Москвера Франце вахар, Французски Республика Президента хьехарах.

Л. И. Брежневца цхьана цига дIабахар КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, СССР граждански авиаце министр Б. П. Бугаев, арахьарча торговле министр Н. С. Патоличев, КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш А. М. Александров, А. И. Блатов, КПСС ЦК Дунен халкъашта юкъерча отдела заведующе хьалхара заместитель В. В. Загладин, ТАСС генеральни директор Л. М. Замятин, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. Г. Ковалев.

СССР паччахьалкхен байракхашца егача Внуковски аэродроме новкъост Л. И. Брежнев накъавоаккхаш бар новкъостий Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, Б. Н. Пономарев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, К. У. Черненко, Я. П. Рябов, К. В. Русаков, КПСС ЦК членаш В. В. Кузнецов, С. Б. Ниязбеков, Г. С. Павлов, Н. М. Пегов, В. П. Рубен, Г. Э. Цуканов, А. П. Шитиков, Н. А. Щелоков, КПСС ЦК членалла кандидаташ М. П. Георгадзе, С. К. Цвегун, Г. К. Цинев, КПСС Центральни ревизионни комиссе членаш К. М. Боголюбов, Ю. М. Чурбанов, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник В. А. Голиков, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретариата начальник В. И. Васильев, кхыбола официальни нах.

Накъабоахаш хиннараштa юкъе вар СССР-е Франце гIулакхашта ханна поверенни вола Ж. Дюпон. (ТАСС).

Л. И. БРЕЖНЕВ ФРАНЦЕ ДIАКХАЧАР

ПАРИЖ, 20 июнь. (ТАСС спец. корр). Тахан Французски Республика Президента Валери Жискар д'Эстэна хьийха официальни визитагIа укхаза кхаьчав КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев.

Л. И. Брежневца цхьана укхаза хьакхаьчар КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцара министр А. А. Громыко, Граждански авиаце министр Б. П. Бугаев, арахьарча торговле министр Н. С. Патоличев, КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш А. М. Александров, А. И. Блатов, КПСС ЦК Дунен халкъашта юкъерча отдела заведующе хьалхара заместитель В. В. Загладин, ТАСС генеральни директор Л. М. Замятин, кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель А. Г. Ковалев.

Орли яха аэропорт СССР а Франце а байракхашца ега я. Хьагучайоал французски доазон тIа яьлча денз Сийлен эскорта улувъяьнна Франци ВВС истребителаш а йолаш йовгIа «ИЛ-62» яха лайнер. Моттигерча ханах 12 сахьати 30 минути яьлча самолет лаьтта Iохов.

Самолета трапа хьалхашка Л. И. Брежневга дег тIара моаршал хьаттар Франце Президента Валери Жискар д'Эстэна. Иштта Л. И. Брежневга а цунца баьхкарашка а моаршал хоатташ бар Францера СССР посол С. В. Червоненко а СССР-ера Франце посол Б. Де Лес а.

Сийлен карауле латтачарна хьалхашка гIолла чакхбаьнначул тIехьагIа Л. И. Брежневи Валери Жискар д'Эстэни сийдолча хьаьший салона чу болх. Бераша цIеча розай кIорапаш лу Л. И. Брежневеи Жискар д'Эстэнаи. Укхаза Л. И. Брежневна вовзийтар Французски Республика премьер-министр Р. Барр, сената председатель А. Поэр, къаман собране председатель Э. Фор, кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Л. Де Гиренго, Франце правительства членаш, кхыбола официальни нах, Франце Президента бовзийт Л. И. Брежневца цхьана цига дIабаьхка нах а СССР посольства болхлой а.

Франце Президента микрофона хьатIа а вайя моаршал хоатташ къамаьл ду.

Цун моаршал юхадерзош къамаьл дир Л. И. Брежнева.

Сийлен эскорт улув а йолаш Французски Республика Президентаца городал арахьарча Рамбуйерча резиденце дIаводача везача хьаьшага, Л. И. Брежневга дег тIара моаршал хеттар Франце бахача наха.

АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Моттигерча Советий хоржамашкеи Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизаран толамца накъабахар духьа низ кхо ца беш къахьегаш хьабоагIа Сунжենски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза № 2 йолча шурий - товарни ферма хьайбаш леладераш.

12 июнь тIаккхоачаш ах шера планал совгIа 17 тонн а йолаш 567 тонн шура ехкар цар паччахьалкхенга. Ер бутт чакхбалалехьа кхы а 80 тонн шура Даьхенна дIаяла дага а ба.

Уж толамаш доахаш овсаре къахьийгар яхье хьалхалаттача доярхаша Хирьянова Зинас, Буняева Ольгас, Бородавля Ольгас, Чеботаева Еленас. Шера план 2250 килограмм йолаш хIара кхоабача Iаттагара хIанзле юкъера лаьрхIача 1100 килограмм шура яьккхай царех хIаране.

А. САГОВ.

СОВЕТАШКА ДИКАГIБАРАШ ХЕРЖАР

Вай ираз долаш дахийтара тIехьа

19 июне Iуйрийна ялх сахьат доалача хана локхаш музыка а йолаш моттигерча Советашка кхаж тасса боагIа хоржархой безаме тIаэц Старопромысловски районерча № 15 йолча хоржамий участке. БIарг тIаоттаргболча хьалтеха доахк «Партеи халкъеи йохаргIйоаца цхьоагIо», «Октябра 60 шу дизара сийленца накъагIоргда» яха а кхыдола а плакаташ. Зизашца хоза хийцдаь истолаш а долаш багIа хоржамий комиссе членаш. Бюллетенаш Iочутувсача урнана юхе хувца а луш латт хьаухача харжархошка салют телаш бола школера пионераш.

Iуйрийна ялх сахьат даьлар. Цу хоржамий участке эггара хьалха кхаж тасса ера 1900 шера яь йола пенсионерка Базоркина СаIадала Джанета. Халкъа тешам беннараштa тIехьа эггара хьалха кхаж тасса безам ба са аьнна шиъ бера бюллетенаш урна чу Iочутайсар цо. Цул тIехьагIа дукха юкъ ялалехьа чIоагIа дог Iоздаьнна болаш духхьашка кхаж тасса баьхкар из хоржамий участок чуйола № 11 йола школа йистеяьккха бола Эгиев Хьамида Мохьмад-Хани Карагичева Елена Владимировнаи.

— Iуйрийна ворхIлагIчох ах сахьат доаллаш массе а оагIорахьара кхотабенна хьаьха болабелар кхаж тасса боагIа харжархой, — йоах хоржамий участка председатела Салько Анна Ивановнас. Iуйрийна итт тлагIчох ах сахьат доалача хана участке верригa кхаж тасса безаш вар 1400 сагъ волча, тесса ваьннар 875 харжархо вар. Делкъал тIехьагIа диъ сахьат доалача хана берригаш а кхаж тесса чакхбаьлар укхаза.

Дика чакхдаьлар моттигерча Советашка кхаж тоссилга Старопромысловски районерча № 13 йолча хоржамий участке. Партенеи халкъаи юкъера барт - цхьоагIо йохаргIйоацаш хилар хьа а хьоккхаш 19 июне Iуйрийна ялх сахьат доалача хана сихбенна хоржамий участке хьаухаш бар цу участкера харжархой. Эггара хьалха вай Даьхен дикагIболча къонгаштеи мехкараштеи тIехьа кхаж тассара бюллетенаш дIа а ийца ше урна чу Iочутовсача хана пенсионерка Улейская Елена Давыдовнас аьлар: «Вай къоначa тIехьен кхоане сийрда хилийтара, берригa советски нах машаре, ираз долаш, могаш-маьрша бахийтара тIехьа тосс аз тахан ер кхаж».

Хоржамий участкерча духхьашха кхаж тоссаш волча вийтта сага цар вахар ираз долаш хилар ловш ловцаш а доахаш «Духхьашха кхаж тоссачоа» аьнна даь йоазув а долаш Енисеера Ангарск хьалъераштa хетадаь Бубненко Михаила яздаь «Стремнина» яха книжка делар укхаза хIара къоначa харжархочоа. Царна юкъе бар Исаев Юрий Николаевич, Баскакова Марина Николаевна, Арсамакова Суламбика Лили, кхыбараш.

Номер кхойтта йолча участке верригa кхаж тасса безаш 1150 харжархо вар. Дийнахьа шийтталагIчох ах сахьат доалача хана царех 855 харжархо кхаж тесса чакхваьннавар, хIаьта делкъел тIехьагIа диълагIчох ах сахьат доалача хана кхаж тессабар хоржамий участкерча 1050 саго.

Иштта вIаштIехьдаьккха, раьза болаш харжархоша халкъо тешам беннараштa тIехьа кхаж тассаро цIаьккха а къаьгга хьахьоюх вай хьамсарча партенеи халкъаи юкъера барт-цхьоагIо йохаргIйоацаш чIоагIа хилар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Дика кийчо яь дIадоладир 19 июне моттигерча Советашка хоржараштa тIехьа кхаж тоссилга Нохч-ГIалгIай педагогически училища здане чу хиннача № 33 йолча хоржамий округе. Эггара хьалхара харжархой участке кхаьчача хана хоржамий комиссе членаш шо-шоай моттигашка бар. Кхаж тасса баьхкабар къаьна къоаной а хьалхара кхаж тоссаш бола кагирхой а.

СУРТА ТIА: Грозерча № 33 йолча хоржамий участке. Эггара хьалха кхаж тасса баьхка харжархой комиссегара бюллетенаш хьаэцаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дика чакхдаьлар хоржамаш

Социалистически демократе доккха цIей долаш, харжархоша хьинарс дакъа лоацаш чакхдаьлар дIадахача кIирандийнахьа моттигерча Советашка деш хинна хоржамаш МагIалбике а районерча юрташка а. Шоаш вахте бахалехьа Iуррехьа кхаж тоссаш хилар мехкдаьттахой, бурувдеттараш, газ чакхйоахараш.

Спискаш тIа дIаяздаьча харжархоех дуккха дукхагIбараш, 70 процентал совгIа бараш кхаж тесса баьлар Iуйрийна итт сахьат доалаш. ХIаьта 19 эзар совгIа бола беррига харжархой кхаж тесса баларах массанахьара хоамаш хьакхаьчар делкъел тIехьагIа ши сахьат даьлча.

Города а юртий а Советашка харжа оттабаь хинна коммунистийи парте боацарийи блока беррига кандидаташ моттигерча Советий депутаталла хержаб.

А. БАСИЕВ.

* * *

Самардийнахьа дукха нах гулбеннабар город Назранерча культура ЦIагIарча № 11 йолча хоржамий участке. Iуйрийна 6 сахьат даьлча эггара хьалха кхаж тасса вера 1903 шера ваь вола пенсионер Оздоев Саварбика Ахьмад. Ше бюллетень Iочутассале КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума материалаши СССР кердача Конституце проекти советски наха Iомаеча деношка моттигерча Советашка хоржамаш хулаш хилар белгалдаьккхар цо.

— Даьхен дикагIбола мехкарийи къонгаши хоржаш со юха а юха тийша ва вай хоржамий система дунен тIа эггара демократичнегIа хиларах, хIаьта берригача советски наха санна аз къоабалъяь тIаэц СССР кердача Конституце проект, — аьлар цо.

Укхаза хьалха кхаж тасса енаяр эггара зIамагIйола харжархо районни библиотека библиотекарь Аушева Хасмахьмада Марем.

Укхаза кхаж тасса безаш 1502 харжархо вар. ХIаьта Iуйрийна 11 сахьат доаллаш чакх а даьлар хоржамаш.

Ерригa район хьаийцача 25925 саго кхаж а тоссаш городской Совете — 51, районни Совете — 75, иштта юртий Советашка — 536 депутат а хоржаш чакхдаьлар хоржамаш.

С. АЛИХАНОВ.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

ИйсазлагIа хержача Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совета пхелагIа сесси 1977 шера 20 июле гор. Москве гулъе

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
М. ЯСНОВ.
РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Х. НЕШКОВ.

Москва, 1977 шера 17 июнь.

ЯЛХАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПХЕЛАГIА СЕССИ ХЬАЕЛЛАРА ХЬАКЪЕХЬА

ЯлхазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета пхелагIа сесси хьаелларгья 1977 шера 22 июне Iуйрийна 10 сахьат даьлча КПСС обкома политически дешара ЦIагIа.

Депутаташ дIаязбергба 1977 шера 21 июне Iуйрийна 9 сахьат даьлча денз сайрийна 8 сахьат даллалца Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме (Комсомольски улица, 112, 4-гIа этаж, № 104, 105 йола цIенош), 1977 шера 22 июне Iуйрийна 8 сахьат даьлча денз политически дешара ЦIагIа.

СССР КОНСТИТУЦЕ ПРОЕКТ ЮВЦАШ

КОРТА БОЛАШ А ЧIОАГГIА УЙЛА ТIАЯХИЙТА А

ПАРТИЙНИ АКТИВАЙ СОБРАНЕШКАРА

Малгобекски район

ЧIоагIа раьза болаш, дегаш гIоздаьнна тIаийцай МагIалбикерча къахьегамхоша СССР кердача Конституце проект. Массанахьа собранешка болхлоша, ахархоша, гIулакхерча наха дег тIара къоабалдеш хьаллоац КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума сопамаш, социалистически Дaьхен кердача Керттерча Закона проект.

Укх деношка хиннача района партийни актива собране дийцар «СССР кердача Конституце проектахи КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме Л. И. Брежнева яьча докладага хьежжа городерча партийни организацена хьалхашка латтача декхарехи» дола дош.

Цу хьакъехьа доклад яьча КПСС МагIалбика горкома хьалхарча секретара П. Г. Кащеева а активе къамаьлаш даьча коммунисташа а дийцар укх тIехьарча шовзткъа шера вай мехка, Нохч-ГIалгIай республике, МагIалбике, къахьегамхой коллективашка хиннача Iалаьмате доккхийча дикача хувцамех, СССР Конституце боккхача лоархIамах. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза цIей кердача къахьегама толамашца белгалдаккхара шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинар кхо ца деш къахьегарах доалача беркатах.

Планал совгIа Дaьхенна дукха продукци а луш 102,8 процент кхоачашдаьд города промышленносто укх шера хьалхарча пхе бетта декхараш. Социалистически яхье къаьстта дика хьокхамаш доах бурув деттараша, мехкдаьттахоша, газ чакхйоахараша. Дика къахьийгад юртбоахама болхлоша а. Моттигерча Советашка хоржамаш ду ди хьатIа кхоачаш кхоачашъяьй районерча совхозаша паччахьалкхенга шура йоккхара ах шера план.

— Оаха, мехкдаьттахоша дег тIара къоабалъеш хьаллоац СССР кердача Конституце проект, — аьлар «Малгобекнефть» НГДУ лаборантка Е. Н. Макаренкос, — хIана аьлча хьаьнал къахьегача сага йоакхо еш я цун хIара статья. Социалистически Дaьхе йIаьхегIа, низ болашагIа мел хила, тоалу хIара сага вахар а. Хьинаре къахьегарца хьаллоац мехкдаьттахоша вай парте политика.

— Тха коллективо къоабаллу КПСС ЦК майски Пленума сопамаш, СССР кердача Конституце проект, — дийцар УБР слесарь волча Ач Е. Попас. — Кердача Конституце тIа советски сага йоккхийча бокъонаща цхьана белгалдаьхад общественна хьалхашкара цун декхараш. Из бехктокхам кхета а беш, бурув деттараша даьрхIад тIехь-тIехьа дикагIа хьокхамаш доахаш хьинар кхо ца деш къахьега. ХIана аьлча, хIара советски сага сийлен декхар да социалистически Дaьхен рузкъа совдоаккхаш хьаьнала къахьегар. Укх тIехьарча хана шоай юрта хиннача дикача хувцамех дийцар «Советский» совхоза доярка Картоева Iабидата.

Инаркъе 10 километр водопровод йиллай, хIанз Iоюллаш латт газопровод, — аьлар цо. — Наьха вахар кхы а тоадара, хоздара тIалерзадаь да СССР керда Конституци. Цудухьа оаха дег тIара къоабалдеш хьаллоац КПСС ЦК майски Пленума сопамаш, СССР кердача Конституце проекта тIара хIара статья. Аз дош лу Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза цIей иттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера шура яккхара план кхоачашъярца белгалдаккха.

Укх тIеххьарча 40 шера советски наьха вахаре хиннача доккхийча хувцамех, социалистически обществас къонача тIехьен къаьстта чIоагIа йоакхо еш хиларах, вай мехка эггара дикагIдар берашта дIалуш хиларах, СССР кердача Конституце проекта тIа кхуэш йоагIача тIехьен йоакхо яра деша кхы а чIоагIагIа терко тIаяхийта хиларах дийцар активе № 4 йолча школа-интерната директора Б. У. Льянова.

Активе къамаьлаш даьча городерча халкъа суда председатела Л. П. Доценкос, Вознесенскерча газ чакхйоахача завода инженера Р. С. Чередниченкос, Кердача Редантера юртсовета исполкома председатела Р. Эльжаркиева, кхыбараша СССР кердача Конституце проект къоабал а еш, белгалдаьккхар цо социалистически демократи дIахо тоаеш эргайоаккхилга. Советий а кхыча общественни организацей а бокъонаш шеръелга.

Актива собране дакъа лоацаш хиннараша, берригаш раьза а болаш сопам тIаийцар СССР кердача Конституце проекти КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме Л. И. Брежнева яьча доклада тIара хьехамашн хьал а лоацаш, тешам белар советски социалистически демократи дIахо дегIайоалаяра вай партен паччахьалкхенеча йоакххонна районерча коммунисташа, берригача къахьегамхоша кхы а хьинарегIа къахьегарца, партена, цун ленински Центральни Комитета гонахьа кхы чIоагIагIа кхотабаларца, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна йола социалистически яхь кхы шерагIа йоаржаярца жоп лургхиларах.

ялаташ деладераш керда хьувкъам чуэца болабеннаб. Цар лаьрхIад шоай шера планаши тIаийца социалистически декхараши тIеххкхоачаш а деш паччахьалкхенга ялат дохкилга чакхдаккха.

ЧIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар собране хиннараша Карабулакски бурув тохара балхий управление парткома секретара А. М. Ткачева, халкъа образоване районии отдела заведующе В. С. Омельчука, Серноводски юрта Совета исполкома председатела А. М. Умарова, автотранспортни предприяти водитела А. Н. Агаркова даьча къамаьлашка. Цар дийцар шоай партийни, профсоюзни, комсомольски организацешеи юрта Советий исполкомашеи КПСС ЦК майски Пленума решенеш, цига новкъоста Леонид Ильич Брежнева яь доклад ваха дIайовзийташ беча боккхача балхах. Из болх беш ба районе бIаьш агитатораш, политинформатораш, лектораш, пропагандисташ.

Назрановски район

Района партийни организаце актива собране дийцар «СССР кердача Конституце проектахи КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева яьча докладага хьежжа района партийни организацена хьалхашка латтача декхарехи» дола дош. Цу дешах доклад йир КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова.

ХIанз берригача къахьегамхошка ювцийта кепа а теха араяьккхай СССР кердача Конституце проект. Цун хIара корта, статья боккъонца Iома а яь цунах шийна хетар оалаш предложени яла йиш я берригача советски наьха. СССР хIара гражданина паччахьалкхен гIулакхашта кулгалдара йола ший бокъо йизза кхоачашъе йиш хилар, советски Iаьдал дунен тIа эггара демократичнегIа долга хьахьокх цо.

Кердача Конституце проекта тIа белгалдаьхад советски наха коммунистически общества хьалъеча даьха доккхий толамаш, йоахар дIахо нов. Бекова. Коммунистически парте кулгалдеча вай халкъо дегIаена социализм хьал а яь чуйнна хIанз хьалъю коммунистически общество. Цунца дувзаденна Нохч-ГIалгIайчене хинна хувцамаш дувц докладчико дIахо.

Берригача советски наьха дегаш гIоздоахаш я кердача Конституце проект. Къахьегамхой коллективашка укх деношка хулача митингашка къамаьлаш дераша дег тIара могаю Конституце проект, советски наьха цахаддаш хьал-торо лакхъеш, Дaьхен экономически а обороно а низ чIоагIбеш йола цун хьакъале политика бахьан долаш доккха баркал оал Коммунистически партена.

Вай мехка массе миIингашка санна Назрановски района къахьегамхоша а шерра ювцаш я кердача Конституце проект, КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад. Советий мехка кердача Керттерча Закона проект КПСС чурен араяьарен политика даггара мога а еш Дaьхе кхы а йIаьхегIа, низ болашагIа хилийтара, парте XXV съезда решенеш толамца кхоачашъяра керда социалистически декхараш тIаийду районерча дукхача къамех болча наха.

Иттлагiча пятилетка шоллагIча шера 5 бетта планаши тIаийца социалистически декхараши района къахьегамхой коллективаша толамца кхоачашдаьлга белгал а доаккхаш КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад ювцилга, иштта СССР кердача Конституце проект кIоаргга Iомаелга вIаштIехьдаккхарах долча района партийни организацешта хьалхашка латтача декхарех а дийцар докладчико.

— ХIанз тха коллективе кIоаргга Iомаеш я КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума решенеш, цига новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад, — аьлар къамаьл даьча Назрановски совхоза слесара Тохов Мусас. Цо дIахо йолача хана советски наьха вахара хьал-торо тоаергйоландаь оаха дег тIара къоабалъю СССР кердача Конституце проект. ДIахо кхы а дикагIа къахьегарца жоп лурга тха коллективо партен советски правительстван советски наьха цахаддаш еча йоакхонна.

— Советски наха санна района медицински болхлоша а чIоагIа къоабалъеш хьаллоц Дaьхен Керттерча Закона проект, — йоах района больница керттерча лора Вышегуров Хьамида. — Дунен тIа эггара дукхагIа бахаш ха йоккхен лаьттан букъ тIарча берригача лорех кхоалагIвар волаши я Советски Союз.

Кердача Конституце статьяшеи положенешеи паччахьалкхенна кулгалдеча дикагIа дакъа лаца гардолийтаргда советски наьха, аьлар Наьсар-Керттерча № 1 йолча юкъерча школа партийни организаце секретара Л. П. Коломиеца. Советски наьха дешара бокъонаш ювцаш капиталистически мехкашка цу тайпара хIама доацилга, дукха а дукхагIдолча къахьегамхой берий деша торо йоацилга белгалдаьккхар цо.

— ХIанз долаш долча Конституци арадаьннатул тIехьагIа вай мехка хинна доккхий хувцамаш дIачIоагIдаьд кердача Конституце проекта тIа, — аьлар «Электроинструмент» завода слесара-лекальщика Котиев Ахьмада. Советски наьха бокъонаши социалистически демократи шеръяр дувцаш цо аьлар, цу тайпара хIамаш хург а дац я хила йиш а яц капиталистически мехкашка.

Иштта пренешка къамаьлаш дир новкъосташа: I. Муцольгова — ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара, У. Мислаурова — Наьсар-Керттерча юрта совета исполкома председатела, кхыча.

Массава раьза волаш собране тIаийцача резолюце тIа чIоагIа къоабалйир кердача Конституце проект, КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума Л. И. Брежнева яьча доклада положенеши выводаши, уж кIоаргга дIайовзийтара де дезар белгалдир.

Гудермесски район

ЧIоагIа мога даь тIаийцар Гудермесски района къахьегамхоша СССР Керттерча Закона проект кепа теха араяьккхар. СССР Конституце кердача проектахи КПСС ЦК майски Пленуме нов. Л. И. Брежнева яьча докладагIа хьадоагIача районни партийни организаце декхарехи дола дош дувцаш хиннача районни партийни актива собране КПСС горкома хьалхарча секретара А. А. Чайкина яьча доклада тIа а болхлоша, колхозхоша, интеллигенце викалаша даьча къамаьлашка а белгалдаьхар шовзткъа шера вай паччахьалкхене хинна доккхий кIоарга хувцамаш, толаме дегIайоалгIа вай промышленность, юртбоахам, тоалуш, хозлуш латт городаши поселкаши.

Горисполкома председатела У. А. Исмаилова йоалайир укх тайпара даннеш. Ткъаь итт шу хьалха Гудермесе промышленность вIалла я а яцар. Болх беш хиннараш бахача наха кIезиг-дукха гIулакх деш йола алхха цхьа артель яр. Колхозашкеи совхозашкеи ерригаш 48 трактор, 16 тIехьа тувса комбайн мара яцар. ХIанз колхозашкеи совхозакеи 600 трактор 200 совгIа ялат чуийду комбайнаш, дукха кхы йола доакъар, шекара свекла чуэца агрегаташ, лаьтта тоаду, удобренеш ехка машинаш я. Хьаллъяй инженерни оросительни система карадерзадаьд хьалха эрий даьда лаьтташ. Цига дика хьувкъаду дуга. Районе хиннача дукхача экономически культурни вахара хувцамех дийцар локомотивни депо машиниста А. Г. Тугаева, «Терек» яхача совхоза рабочкома председателета Б. А. Сайдулхаджиева.

«Октябрьнефть» НГДУ РИТС-3 оператора П. Т. Чередниченкос теркам тIабахийтар собране хиннарий укх тайпарча деша: хIара советски сага дика кхетаде деза цун бокъоний керттера гаранти — из вай Дaьхен низзи тоаллари долга.

Медиструментий завода профсоюза комитета председатела М. М. Халухаева хоам бир проект ювцача хана къаьстта чIоагIа творчески хьинар айдаь торонех дикагIа пайда эпа гIерташ, къахьегама дисциплина чIоагIъеш, юбилейни шера декхараш толамца кхоачашдеш шоай коллектива болхлой, инженерно - техническа болхлой хиларах.

Актива собране дакъа лоацаш хиннараша тешам белар КПСС Центральни Комитета, парте обкома района берригача къахьегамхой низ кхо ца беш пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъеш, кердача къахьегама толамашца Сийлахь-боккхача Октябра юбилей белгалъергхиларах.

Сунженски район

ЧIоагIа дегаш айденнача хьале дийцар Сунженски районни партийни организаце актива собране СССР кердача Конституце проекта хьакъехьеи КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме новкъоста Леонид Ильич Брежнева яьча докладагIа хьадоагIача декхарий хьакхехьеи дола дош.

— Керттерча Закона проект ювцаш, — аьлар докладчика, КПСС райкома секретара Ф. С. Цуровас, — советски халкъо масса ва раьза а волаш хьаллоац КПСС чурен араяьарен политика. Мехка кердача Конституце проекта тIа хьахьекха да советски общество тIеххьарча 40 шера дегIаяра даькъе хинна Iалаьмате доккхий хувцамаш.

Дикка доккхий хувцамаш хиннад Сунженски район социально - экономически дегIаяра даькъе а. Таханара Сунжа — промышленностеи юрта боахамеи лакхара боарам бола район.

— Районерча къахьегамхоша, — аьлар райсовета исполкома председатела Б. С. Шадиева, — дика кхетаду из дерриге а Сийлахь-боккхача Октябра коталю бахьан долаш, Коммунистически парте ленински къаман политика лерргIа чакхъяьккхар, Советски наха эпарий по хаддаза йоакхо яр бахьан долаш хьахинна хIама хилар.

— Берригача мехко новкъостал дир тхона ше санна кхы йоаца предприяти хьалъеча, — аьлар Карабулакски химически реагентий завода партийни организаце секретара В. Н. Кузина. — ХIанз тхоай декхар дIатоккхаш да тхо: мехка массе мыIингашка тхоай продукци дIа ухийт оаха.

Щеча Эскара цIерагIча колхоза председатела, парте XXV съезда делегата Л. П. Ясиненкас, «Ассинский» совхоза сомий бешамаш лелаеча бригада бригадира Х. И. Алиева XIX партийни съезда цIерагIча колхоза доярка Л. Ф. Толмачевас, «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатела Ю. Я. Зиборова белгалдаьккхар Конституце проект ювцача хана кхы а шерагIа сийлахь-боккхача Октябра юбилее сийна яхь яржаш хилар. Районерча

Урус-Мартановски район

Урус-Мартановски района берригача къахьегамхоша, интеллигенце чIоагIа дегаш гIоздаьнна тIаийцай КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума решенеш, цо деррига халкъага ювцийта араяьккха СССР кердача Конституце проект. Вай мехка Керттерча Закона проект массе оагIорахьара ювцаш я берригача нах бахача моттигашка, къахьегама коллективашка, собранешкеи митингашкеи.

Укх деношка укхаза хилар партийни актива районни собрани. «СССР Кердача Конституце проектахи КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлагара хьадоагIача района партийни организаце декхарехи» доклад йир парте райкома хьалхарча секретара, Социалистически Къахьегама Турпала А. Д. Кагерманова

Керда Конституци хиланза ярг ца хилар кIоарггача Iилман ларда тIа хьахьекхад новкъоста Л. И. Брежнева, белгалдаьккхар докладчика.

Докладчика а къамаьл дарраша а дийцар хIанз йолаш йола Конституци тIаийцачул тIехьагIа дIадахача 40 шера Iалаьмате дукха хувцамаш хиларах. ПоввзаргIоацаш эргаьнай мехка экономика, цига доал деш я социалистически доалахье. Хьахиннай керда халкъа боахама комплекс, экономически кризисех кхераш яц из.

Уж деррига толамаш, йоахар собране дакъа лаьцараша, вай общества кулгалдечеи лостам телачеи низа — ленински Коммунистически партен цун Центральни Комитетеи хьалхленца даьха да.

Ше къамаьл деш райисполкома председатела Л. Миназова дийцар Советий Iаьдала шерашка Урус-Мартановски районе социально-экономически даькъе хиннача доккхийча хувцамех. ХIанз Ленина орден лелаю Т. Халидов керте латтача 20 саг юкъеволча алхха цхьана механизированни отрядо хьалхагIа массехк эзар саго беш хиннар миссел болх бу.

— Вайна карагIдаьннача толамаша, — белгалдаьккхар «Труд» яхача совхоза механизатора В. Магомадова, — къаьгга хьагойт общественни прогресса беркатах пайда эцача советски халкъа боарам боацаш йоккхийча торонех. Аз кулгалдеча звенос дош деннад Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна план 28 центнер йолча хIара гектара тIара 35 центнерал кIезигагIа йоацаш фуъалъяьха хьажкIаш чуэца.

— Коммунистически партей Советски паччахьалкхеной чакхдаьхача Iалаьмате доккхийча гIулакхаша торо хилийтар 40 шера капиталистически дуненагIа бIаь шераш эшаргдола никъ байта, — аьлар «Красноармейский» совхоза парткома секретара К. Карнаева.

— ЧIоагIа хозахеташ Iомаю урус-мартановцаша социалистически народовласти чIоагIъярах йола положени, — аьлар Урус-Мартановски юрта Совета председатела В. Фуфаева. — Районни центре бахача наха, берригача советски наха санна, дег тIара къоабалъю Керттерча Закона проект.

Актива собране къамаьл даьча райбыткомбината швеяс Р. Товосултановас, «Труд» яхача совхоза директора И. Бакриева, ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара А. Зелимхановас, халкъа судахочо К. Джабраилова, «Горец» яхача совхоза парткома секретара Д. Оздаева дийцар мехка низ дIахо йодача хана кхы а чIоагIбара, социалистически демократе байракх лакха айя дIаяхьара низ ца кхобеш къахьега дезаш хиларах. Белгалдоахар кердача Конституце проект ювцилга социалистически яхь дIахо йоаржаярца, къахьегамхой творчески хьинар айдарца, керда торонаш лехарца цхьана де дезаш хилар.

Актива собране тIаийцача сопам тIа масса ва раьза а волаш къоабалйир СССР кердача Конституце проект, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева доклада тIара положенеши выводаши, хIаьта уж деррагIа кхоачашъяра тIа а ийцар.

СИЙЛАХЬЧА ЗАМАН ДОККХИЙ ГIУЛАКХАШ

Вай Даьхенна Советий Iаьдало доал ду зама цхьан саго вахаш йоаккхар миссел мара еце а, вай даьй заманца, вай вахаре хиннача хувцамашца йистача тамашъялла доккхий да советски халкъа карагIдийнна толамаш. Къизача моастагIчоа дукхьала лоаттадаьча тIемаша дохадаь, хIалахдаь боахамаш, юрташ, городаш юхаметтаоттаеш дIаяха ха-зама лаьрхIача кхы иттех шерашта лоаццу из ха. Тахан, вай Даьхен дийлагIча Конституце проект ешача хана кхы цIаькхаза а юхахьажа, вай халкъо хьабена хала а цунца цхьана турпала а никъ биста, вай вахаре хинна Iалаьмате доккхий хувцамаш бIаргаго дог доагIа. Вайна хов бIаьш шерашка е паччахьашта а е аьлашта а царна тара хувцамаш вахре де ца мегалга. Лоацача хана тахан вайна гуш дола толамаш даха советски наха карагIдаьннад укх шера вай 60 шу дизар белгалдоаккха Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически револющи хилар бахьан долаш, вай халкъа кулгалдер а вай дIахьалха кхувлар а Ленина хьакхелла коммунистически парти хилар бахьан долаш, вай яр массадолча адама цхьан ниисхонца, бокъонца цхьатарра ираз хьакхоллаш йола социалистически общество хилар бахьан долаш.

Тахан, кердача Конституце проект, КПСС ЦК майски (1977 ш.). Пленуме новкъоста Леонид Ильич Брежнева яь доклад ешача хана кердадувлаш дагаух КПСС ЦК Генеральни Секретара Л. И. Брежнева 29 мая телевидене гIолла къамаьл деш аьнна дешаш: «Тахан хIара советски саг дог тийша ва, ше цIаккха а хьабе болх боацаш вусаргвоацилгах, эшшаш йола образовани яккха ший йиш хиларах, ший хьаькъали говзали вахара юкъеяхьа моттиг корайоагIаргхиларах, нагахьа санна ше цамогаш хилча теркал ца веш, къавенначул тIехьагIа ше Iалаш ца веш вутаргвоацилгах, ший берий кхела сатийнна хила мегаргволгах. Уж сел кIезига хIамаш да мотташ а вац со. ХIаьта вай вIаштIехьа мел даьхараш, вай кхача мел гIертараш церца дакхдоалаш а да». Доккхал а курал а яйт цу дешаша, хIара советски саг общества визза вола докъашхо, мехка да хилара тешал а ду цар.

Л. И. Брежнева доклада тIа белгал ма-даккхара, дукха хIамаш хувцаденнад 1936 шера тIаийца хIанзара Конституци арадаьлча дена. Хувцабеннаб боахам, къахьегамцара адамий безам чIоагIбеннаб, къамашта а городашта-юрташта а юкъера башхалонаш кIезигъенний, хьахиннав Iилманца, техникаца айхьазал йола кердача заман керда саг. ДегIабена, лакхбенна чIоагIбеннаб Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета, Советски правительстванеи дукххача къамех латтача Советски халкъаи юкъера тешам, безам, вIаши дагар дусташ мутIахьа хилар. Цунна тешал ду тахан вай ешача кердача Конституце проекто а. Парти дагайовл ший халкъаца, ладувгI цун дешага, хьеж цо фу оал, цун фу лаз, цунна фу деза. Дагаювл ше халкъа яхаш а цун ираз, сийрда кхоане бахьанце къовсам лоаттабеш бола халкъа сийлахь-боккха низ а цунна тIехьленна мел дусаргдола дикадар духхдувла кхоачалургбоаца хьаст а ше боландаь.

Цхьаь-цаI статья, предложени яц кердача Конституце проекта тIа шоай кIоаргача чулоацамца теркам тIа ца озаш, Советски мехка ваь а хьалкхийна а хиларах вайга курал ца яйташ. Цхьанна а капиталистически мехкарча болхлочоа, ахархочоа, прогрессивни интеллигента гIана-кхелахьа а дагайоха йиш йоацаш селлара йоккхий а, шера а, цунца цхьаца беркате а я советски гражданашта, зIамигача а доккхийча а къамашта кердача Конституце лургьйола бокъонаш. Уж лораяр, цар сий лакха лоаттадар, уж толхо гIертаращца лира къовсам лоаттабар сийлахьа декхар да хIара советски сага.

Конституце проекта тIа тхона—йоазонхошта а лу йоккхий бокъонаш. Тхоай бокъо яц аьнна хет сона дика мара язде. Вай сийлахь-йоккхача Даьхенна карагIдийна доккхий гIулакхаш кIоаргга хьахьокхаш хила еза тха произведенеш.

М.-С. ПЛИЕВ,
писатель.

БОКЪОНАШ ЙОККХИЙ Я

Дукха ха яц кердача Конституце проект кепатеха. Дега чIоагIа тоам хинна еш из советски наха. Конституце проекта тIарча положенеша къаьгга хьахьокх вай укх тIеххьарча 40 шера даьха толамаш, цу толамашка хьежжа дIахо хургдола экономически, политически вахарера хувцамаш. Цхьаккха капиталистически мехка дац, е хила йиш а яц вай яраш санна бокъонаш: къахьега, деша салаIа, мах боацаш лорий новкъостал — из деррига дувц кердача Конституце проекта тIа.

Доккхий, лакха сийрда цIенош, хIара цIагIа телевизор, приемник, холодильник, кхыйола цIагIа лелаю хIамаш я тха юртхошка. Дукха ба нах шоай доалахьа машинаш, мотоциклаш йолаш. Юрта болх беш я кхоъ школа — ши эзар совгIа бер деша дагIаш, баня, кхоъ тика, ахканара кинотеатр, лорий участок, почта — из деррига да наха лаьрхIа.

1975 шера Советашка хоржамаш хинначул тIехьагIа Наьсар-Керте хинна хувцамаш зийча вайна гучадаргда уж доккхий хилар. ДIадахача шин шера пхи эзар метр наькъаш тоадаьд, юрта йиъ эзари ах эзари метр хин провод йиллай юрта, ши эзар гаргга сомий гаьнаш дIаегIай. ХIара шера тикашкара 600 эзар сома совгIа товар дохк, шера йоагI-йогIача хана лазарий профилактика ю наха, иштта кхы дукха хIамаш а дувца йиш я.

Капиталистически паччахьалкхенашка миллионаш нах балха отта моттиг йоацаш ба, балха боаца шиъ-кхоъ шу долаш нах ба яхаш хоз вайна хIара дийнахьа. Иштта дац советски наьха гIулакх. Шийна могача, безам болча болх бе бокъо я вай къахьегамхой. Нагахьа санна болх дика беш хилча болхло вицлац, цун йоакхо ю. Иштта дукха болхлой, дояркаш, механизатораш ба Наьсар-Керте балха тIа доккхий толамаш дахарах орденаши медалаши енна. Царех ва Октябрьски революце, «Знак Почета» орденаш енна тракторист Оздоев Хьамзат Къахьегама Цеча Байракха орден енна тракторист Гаракоев Мусхаджи, «Знак Почета» орден лелаю агроном Альмурзиев Махьмад. Дукха кхыбараш а. Массехк шера социалистически яхье хьалха латачарех ба дояркаш М. Сагова, П. Могушкова, трактористаш К. Бичиев, М. Гаракоев, Б. Муцольгов, А. Евлоев.

Шоай декхараш массаза а цIена кхоачашдеш болча депутатий цIераш яха лов сона. Уж ба Тутаев, А.-К. Зангиев, М.-Х. Сагов, З. Халухаева, А. Плиев. Массаза а кийча ба уж наьха наказаш кхоачашде, каст-каста вIашагIбетталу шоай харжархоша, наьха хьал теркалду, исполкома совета сессе уж гIулакхаш дувц. Керттера шоай болх юкъагIа а ца буташ корайоагIа царна ха шоай харжархой гIулакхашка хьажа.

Вай паччахьалкхенна доал деча болхлой, ахархой, доахан леладераш, хьехархой юкъе хилар — из да вай социалистически демократе советски къахьегамхошта йоккха бокъонаш ялар.

У. МИСЛАУРОВ,
Наьсар-Кертерча юрта Совета председатель.

ТIЕМЕИ КЪАХЬЕГАМЕИ ВЕТЕРАН

1941 шу. Хьаьнала къахьегаш, хьамсарча Даьхен низ, цун экономика дегIаккхувлаш, шоай вахара хьалаш тоадеш бар советски нах. Царна дагадацар тийшача балхаца фашистски гIаьрахоша вайца къаьза тIом хьоабергба аьнна. 22 июне бIехача уйлаца фашистски Германе вай мехкаца тIом хьоабаьб аьнна радио чу гIолла хьакхайкадича дог тоха ца луш виса хургвацар цхьаккха советски саг, яхаш дагалувц фашисташа тIом болабаь хьалхара ди Халухаев Берса Махьмада.

ГIаьрахой бIеха уйлаш чакх ца яльйтара, шоай Даьхе бахьан долаш шоай са дIадала кийча болаш дорхбенна моастагIчунна дукхьала отта кийча белар берригa советски нах. Военкоматашa кхайка тIабехарга хьежа сатем боацаш шоаш раьза а болаш тIем тIа бахийтар дехаш, моастагIчунна меттахьа тоха, эше шоай мохк бахьан долаш шоай са дIадала кийча болаш бараш эзараш, итташ эзараш бар. Фашистски гIаьрахоша тIом хьоабаьча хьалхарча деношке а ше раьза а волаш моастагIчунна йолча эгIазлоно кер биза вола. Махьмад а вахар Даьхе лораe.

ТIом хьалехьа хьалхарча шерашка Саратовски юридически институтана чуйоагIа школа яьккха вай республикерча тайп - тайпарча райсудашка следователь волаш болх баь хиннавале а тIема гIулакх дика довзаш вацар Берса Махьмад. Цудухьа духхьашха Ростове дIа ма - кхаьчченгехьа бархI бетта йолча сихъяь чакхйоахача тIема - гIалълой курсашка хьожавир со, яхаш дувц цо.

— БархI бутт — бархI шера ниийса хетар сона а со санна болча цу курсашка деша багIарашта а хIана аьлча фашистски гIаьрахошца юх - дукхьала а этта тIом бара йола дорхо тIа - тIа чIоагIлора. — йоах Берса Махьмада. ЗIамагIвола лейтенант 89 стрелкови дивизе 167 къаьсттача минометни дивизиона огневой взвода командиралла а хьожавеш фронте дIавахийтар.

— Мехкдаьттахой город МагIалбик лоаеш, из моастагIчунга дIа ца лацийтара шоай са дехка къиза тIом беш бар вай бIухой фашисташца,— йоах Махьмада. ГIаьрахой чIоагIле йола айъенна моттигаш хьалувцаш, цар дорхбенна дукхьале еш тIемаш лаьттар Укхаза 1942 шера 31 декабре кхаччалца. Цул тIехьагIа тохтохар моастагIчунна меттахьа тохаш, цун низ эшалуш, вай бIухошта тIем тIа тамашийна турпала гIулакхаш карагIдувлаш дIахьалхашкахьа аха болабелар уж. КорзагIбаьнна удаш тIехьашка боалача моастагIаша юхедута герз, цун бIухой кара а лувцаш царгара хьаьккхар МагIалбик, Прохладни, Мин-Воды, Павловское яха станица, кхыйола моттигаш.

— Кубанерча Новожерелиевка яхача станице дорхбеннача моастагIаша шоай оагIонгахьара гIона шоашта низ тIабарга хьежжа чIоагIа дукхьале йир тхона, — аьлар Берса Махьмада. Цхьабакъда вай разведчикаша телача даннеех тох-тохар меттахьа тохаш беча тIема из станица а юташ тIехьашка баьхар фашистски гIаьрахой. Укхаза тха батарея бIухошта чIоагIа Iаткъаш гIулакх нийсделар. Де доацаш вайна дIаваьлар батарея командир. Цун метта батарея керте оттавийзар са,—йоаха Халухаев Махьмада.

Новожерелиевка станица йита моастагIий техьашка базлар тийша болх бе лаьрхIа хинна хилар тIехьагIа мара хайна ца хиларах дувц батарея командира. Вай бIухой цу станице дIачу а бахийта уж карадаца уйла хинна яр цар. КIезига - дукха станице салаIа дага бийсанна сайцар Махьмад керте латтача батарея юкъейоагIача 89 стрелкови дивизе бIухой. Станицана гаьна йоацача моттиге аьрза юкъе хьульяь лаьттача автоматчикаш тIаболча фашистски бронемашинаша, танкаша бийсанна юкъе тийшача балхах гIа а баьхка цIаьхха къиза тIом болабир. Уж тIабоагIалга хайнача вай бIухоша кIийле а лаьца меттахьа еттар фашистски гIаьрахошта, оакхараша санна цIогIарч леттар дорхбеннача фашисташа. Ах сахьата мара бIаьхбалазар станицера тIом, хIана аьлча 89 стрелкови дивизие йолча чIоагIленна шоллагIча эшелоне йоагIа вай 77 стрелкови дивизи тIа а кхаьча хIалакхбир дукхьале е лаьрхIа хинна моастагIий. Цига майрал, денал гойташ латаш белгалбаьннача дуккханешта баркал аьлар, Махьмада а оалаш.

Цул тIехьагIа тIалетача вай бIухоша фашисташ гIаь-метта ца боахкийташ тIатеIIа дIахьалхашкахьа а ухаш хьалийцар сийна лини оалаш хинна Киевски, Крымски, Абински, Павловски яхаш хинна станицаш, кхыйола массехк фашистий чIоагIле хинна моттигаш. Укхаза Къилбаседа-Кавказа фронт дIа-хьа йийкъар. Халухаев Махьмад цхьоалагIча Украински фронте хьожавир разведотдела начальника гIонча а волаш. Из чуйоагIар главнокомандующи резерва артиллерийски корпуса 10-ча штабана.

—ЦIаккха сона дагардаргдоацаш тIемаш хилар Сандомирски плацдарм яха операци оаха чакхйоаккхача хана, — йоах Берса Махьмада. Германе доазон тIа а баьнна дIахьалхашкахьа долхаш дар тхо. Тельтевски канала тIа тхо кхоачаш латтача хана вай разведчикашкара тхога хоам кхаьчар шоай эскарах хьа а къаьста цаьрех юх а дIаккхета гIерташ 200—300 фашистски гIаьрахо хьунашка хилар. Тха разведвзвода задани елар уж мичахьа ба а хайна моастагIий карабоалабе а хIалакбе а. ДIаюха а даьржа хьун юкъера моастагIий лаха доладелар тхо. ЦIаьхха разведчик-автоматчик волча тха разведотдела ефрейтора нов. Бабича цIогIа техар сога, новкъост капитан, герз тох хьона фашисто, аьнна. Ше из цIогIа тоххашехьа автомат техар цо моастагIчоа. ГIаьрахо мичахьа ва а ца ховш дIаюстара иккха со цунна дукхьала нийсвелар, меттахьа техача Бабича Iоажала кIалхара ваьккхар со. Цул тIехьагIа шоаш ца бовш кIалхара баргбоацилга дог дилла фашисташ герз хьа а луш карабаьхкар. Цига а дукха кхыбараш санна баркал оалаш белгалваьккхар Халухаев Берса Махьмад.

Уж санна цунна дагалаттаргйолаш моттигаш дукха нийсъеннай тIем тIа. 1945 шера 28 апреле Берлин дIа ца хецара аьттув бола моттигаш а лаьца Iеш хиннаб фашисташ. Гельтовски канала йистерча дуккхаза вIаштIара даьча цIагIа мичахьа-малагIа чIоагIле я хьожаш хиннав турмалца Берса Махьмад. ЦIаьхха бIарг кхийттаб цун каналагIа дехьа бувлача вай бIухошта герз детташ чIоагIа зе деш бола ши бIаь совгIа фаустпатрончикаши снайпераши. Уж Iеш бола моттигаш дIа а йовзийташ артиллерийски дивизионашта команда елар наблюдательни пунктера Берса Махьмада. Фашистски гIаьрахой чIоагIале йохаеча денал, къонахчал гойташ латарах, фе хиларах, дIахо вай бIу дIахьалхашкахьа бахара дола хьалаш Iалашдарах Халухаев Махьмада елар Дай-мехка тIема орден.

Берлин. Цейсевски заводерча наблюдательни пункте Iеча Махьмада хобелар шоай доакъошца бувзам лоаттабеш бола массе тайпара герз дола иттех фашист. Радио чугIолла массе тайпара тIемах дола хоамаш деш бар уж. Махьмад керте латтача вай разведчикаша герз хьа а доаккхаш карабоалабир уж. Иштта тамашийна хIама карагIдаларах Берса Махьмада цун новкъосташта баркал аьлар. Берлин дьаьккхачул тIехьагIа Прага мукъайоаккхача а тIом беш хиннав из. Иштта тIем тIа башха дика хIамаш карагIдийннача цунна еннай цхьаькха цIеча седкъа орден, ворхI медаль, 74 Лаккхехьарча Главнокомандующе баркал аьннад. Цеча седкъа орден еннай Сандамирски плацдармера моастагIчун чIоагIало йохаеча хана турпалал гойтарах.

ТIом чакхбаьлар. Къизача тIем тIа бохабаь халкъа боахам лоацача хана юха метта оттабара оарцагIбаьлар берригa советски нах. Эггара чIоагIагIа ше эшача Московски областерча еза станокаш еча Коломенски заводе балха вахар Берса Махьмад 1946 шера. 30 шера цига тайп-тайпарча балхаш деш хиннав из. Цо болх баьб инженер, кадрий отдела начальник, финансово-сбытови отдела начальник, завода директора заместитель, методсовета член волаш а, кхыдола а балхаш деш а. Укх шера, Октябра 60 шу дузача шера ткъо шу дизад из КПСС членалла дIаийца. Цудухьа шийна дега боча дола ши цIей хиларца ер шу Iалаьмата чIоагIа боча хетт Махьмада. ХIанз Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» заводе мастер волаш къахьегаш ва из. ТIом чакхбаьначул тIехьагIарча шерашка къахьегаш волча 30 шера совгIача хана бакъвола, тешаме воI ше хилар, тIем тIа санна хьоккхам телаш масал гойташ хьинаре къахьегаш хьавенав Халухаев Махьмад. Иштта из хиларах цун башха-дика толамаш белгалдоахаш итташ совгIаташ тийннад цунна производстве а. Ишттачар сий даим лакха латт вай мехка.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: М. Халухаев.
И. ПЛИЕВА сурт.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 60 ШУ ДИЗАРГА

НАЬХА ИРАЗА ХЕТАДАЬ ВАХАР

Советий Іаьдал бахьан долаш къовсам лоаттабаьраш

Советий Іаьдал бокъонца чІоагІденна дІаэттачул тІехьа-гІа, мехка социалистически индустриализаци чаккхйоаккхача, тІехьадиса хинна ахархой кагий боахамаш вІашагІ а тохаш колхозаш вІашагІйоахка йолаьча шерашка Назрановски районе дика йовзаш хиннай комсомольски активиста Тамбиев Ювсапа цІи. Цул тІехьагІа дІаихача шерашка партийни а советски а балхаш тІа волаш цо хьахьекхад ше цІена коммунист, дика организатор хилар.

Ювсапа ший кулгаца язъяьча анкета тІа да:

«1906 шера 1 декабре ваьв. ЗІамига волаш даи нанеи денна висав. 1923 шера горсовпартшколе деша а ваха 1924 шера рабфаке деша хайнав, 1925 шерага кхаччалца цига дийшад...»

Ювсап ваьв Наьсарен-вокзале вахаш хиннача къеча ахархочун Тамбиев Дудай дезале. Ювсапа цхьайтталагІа шу долаш халача лазарах веннав цун да, цул тІехьагІа ши шу даьлча цу лазарах еннай нана а.

Езача Даьхенна эггара халагІа дола шераш хиннад уж: дунен тІа эггара хьалхара социалистически республика хьахулаш латташ, из хьа ца хилийта низ кхоачар деш духьала баьнна къахьегаш болча наьха моастагІий, болабенна гІаждански тІом.

Дан нанеи денначул тІехьагІа кхаь шера даь веший воІаца ваьхав Ювсап. Цу хана болх бе бийзаб цун хьадаьккхачох дакъа дІа а телаш: шийна а йишийна ПаьтІамата а дувхараи дувхараи оамал бе бийзаб.

1923 шера Ювсап комсомоле вахачул тІехьагІа хувцаденнад цун деррига вахар, кхыча тайпара дІадоладеннад из. Комсомоло вахара сийрдо никъ хьийхаб цунна — дешарга, керда вахар довзарга бода никъ. Хадданза новкъостал деш хиннад, оагІув хьаллаьцаб.

1924 шера городе Орджоникидзе совпартшкола чаккхъяьккхачул тІехьагІа рабфаке деша хайнав Ювсап. Юрташка болх бе дийша, гІулакхах кхеташ бола нах эшаш ха хиннай из. Рабфаке шера дийшачул тІехьагІа комсомоло ше ваьча юрта балха хьожаву Ювсап. Къона а тІах аьнна а волча зІамигача сагах юртарча комсомольски ячейка секретарь хул.

Анкета тІа дІахо Ювсапа язду:

«1925—1928 шерашка — ВЛКСМ райкома агитпропа заведующи, комсомола Назрановски Пседахски райкомий секретарь, ВЛКСМ обкома отдела заведующи. Цул тІехьагІа КУТВ-е дешаш хиннав. Из чаккхйоаккхача шера аспирант а политэкономе кафедра ассистент а хиннав...»

ЗІамига волаш Іомадаьр воккха хилча накъадоал, оал. МоллагІа дале а шийна тІадилла гІулакх дизза чакхдоаккхаш, цу гІулакха ше бехктокхаме хилар массе хана дага лоаттадеш болх бе Іомавеннав Ювсап комсомола райкоме а обкоме а болх беш хиннача, ВЛКСМ райкома член а КъилбаседаКавказа крайкома член а хиннача шерашка.

ТІехьагІа партийни а советски а доккхийча балхаш тІа волча хана чІоагІа накъадаьннад Ювсапа комсомольски балха тІа волаш Іомадаьр.

Кхаь шера комсомоле болх баьчул тІехьагІа балхах дика кхеташ а дешара тІаккхуваш а вола Ювсап Москве КУТВ-е (Малхбоален къахьегамхой коммунистически университете) деша вохийт. Къамийн колониальнии проблемаш Іомаяра йола Іилма-тоххама Ассоциаци — иштта оалаш хиннай Ювсапа дешаш хинна КУТВ-е отделени.

ТІехдика дешача студентий мугІарашка хиннав Ювсап. Из гуш да 1933 шера университет чаккхйоаккхаш цунна деннача герга элтера кий тІатуллаш дола цун сурт тІадоаллача удостоверенега хьежача а. Удостоверенена тІагІолла пхоргІа оттаяьча штампа тІа да «КУТВ-е преми енна ударник» аьнна даь йоазув.

Университете дика дешаш хиларал совгІа общественни балха юкъе а хьинаре дакъа лоацаш хиннав Ювсап. Студентий комсомольски организаце секретарь а ВЛКСМ Краснопресненски райкома член а хиннав из. Цу хана Москве эггара хьалха яйзай цунна тІехьагІа цун сесаг а цо мел яьккхача хана цун дика доттагІа а йолаш чаккхъяьнна Зинаида Константиновна Тамбиева. Из хІана Москве яхаш я.

Университет чаккхъяьккхачул тІехьагІа дикагІа вола студент а йоккхий перспективаш йола саг а из хиларах аспирантуре дІа а ийца политэкономе кафедра ассистент а волаш болх бе волавеннав Ювсап.

«1933 шера март бетта гІалгІай автономни областе болх бе цІавийхар со. Болх беш хилар болхлой-ахархой областной инспекце председатела заместитель волаш, 1933 шера август бетта денз 1934 шера ноябре кхаччалца — «Сердало» газета бехктокхаме редактор, 1934—1937 шерашка — Орджоникидзевски индустриальни техникума директор, ВКП(б) Пригородни райкома секретарь волаш...» — дІахо язду Ювсапа.

Цул тІехьагІа гІалгІай облисполкома председатель хиннав, эггара хьалха хержача СССР Лакхехьарча Совета депутаталла, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла а цун Президиума председателалла а хержа хинав.

Юртарча комсомольски ячейка секретарагара денз республика Лакхехьарча Совета Президиума председателага кхаччалца Ювсапа хьабена никъ атта боацилга гуш да мехка а республикана а хала хиннача цу ханий уйла йича. Мехка индустриализаци, коллективизаци чаккхйоаккхаш, классови моастагІашца пира къовсам лоаттабеш, дунен тІа эггара хьалхара а ше мара кхыйоацача а къоначa социалистически республика хьалхара пятилеткаш толамца кхоачашъеш, дог тийша а бІубенна а болаш социализм хьалъеш советски нах хинна шераш да уж.

Техникума директор волча хана деррига ший хьаькъал, балха опыт, говзал тІайохийташ йоакхо еш хиннав Ювсап керда кадраш кийчъяра. Дика кхетадеш хиннад цо паччахьа Іаьдал долча хана ший йоазув доацаш, дийша нах кІезига болаш хиннача Нохч-ГІалгІайчена мел чІоагІа эш тайп-тайпара говзалаш йола болхлой, специалисташ. ТІехьагІа ше советски балха тІа волча хана а хадданза ший теркама юкъмоттиге лоаттадаьд цо уж дешаш. Цу хана индустриальни техникумви рабфакеи деша баьгІача а тІехьагІа цунца болх беш хиннача а дуккханеша Ювсапацарча боккхача безамца, дега йІовхалца дагалувц уж ханаш.

Мехка халкъа боахама деррига доакъошка социалистически система котъяьнначул тІехьагІа, эксплуататорски классаши саго сар воацавари дІадаьннaчул тІехьагІа, вІаши доттагІал долча болхлойи ахархойи классахи кердача советски интеллигенцехи латта советски общество хьальяьчул тІехьагІа СССР Конституци хьадар нохчаштеи гІалгІаштеи хиннад шоай паччахьалкхен социалистически автономи хьахилар а. Нохч-ГІалгІай АССР Конституце проект кийчъеча юкъарчал доаццаш дакъа лаьцад Тамбиев Ювсапа. 1938 шера Веденски хоржамий округе гІолла республика Лакхехьарча Совета депутаталла а эггара хьалха херјача Совета хьалхарча сессе — республика Лакхехьарча Совета Президиума председателалла а хоржачул тІехьагІа чІоагІа хьинар тІадахийта дакъа лоац Тамбиева республика къахьегамхой конституционни бокъонех дІакхетабеш беча балха юкъе. Цу хана дукхагІа мел дар опыт а йоацаш юххьанца деш хиннад, керда формаши методаши балха юкъе а кхувлаш, дуккхача къахьегамхошка дакъа а лоацийташ.

Цу хьалашка хІара денна яхар мо Совета хьалхашка утташ хиннад цаІ шоллагІчул халагІеи чоалханегІеи доле боахама а политически вахара а керда декхараш.

Кхы а халагІеи вІалла дага доацаши хьалхашка ниттай проблемаш тІема хана. ХьалхагІарчул дукхагІа къахьегамхоех ветталуш, каст-каста предприятешка, промыслашка, колхозашка ихав Ювсап, хІана аьлча мехка керттера ярех мехкдаьтта база йола Грозный моастагІчоа кара яхийта йиш йоацаш хиннад парте хьалхашка оттадаь декхар. Из мел лоархІаме дош да ше дика а кхетадеш къахьегамхошта из хьалхадаьхад цу хана Ювсапен, кхыболча партийнии советскии болхлошеи. Уж лоархІаш, царга ладувгІаш, царех тешаш хиннаб республика къахьегамхой.

МоастагІчун самолеташа даггара Іочуетташ бомбаш йоллаше а хІара ди тІехьагІа дукхагІа фронта лаьрхІа доагор арахецаш хиннаб Грозненски мехкдаьттахой, чІоаггІа хьинар айдаь моастагІа эшавелга Іалашдара низ кхоачар деш къахьегаш хиннаб колхозхой, предприятей болхлой. ТІема фронт санна хиннай тылера къахьегама фронт а.

МоастагІа гарга гІертача хана эггара низкъалагІа дарех декхар хиннад Къилбаседа Кавказе оборона чІоагІъелга. Цу гІулакха оарцагІбаьнна итташ эзараш Нохч-ГІалгІайчен къахьегама эскархой белаш бе а екха ди а бийса а ца къовсаш моастагІчоа духьаленаш кийчъеш болх беча хана царца цхьана дуккха деноши бийсаши йоахаш, эшачун, доацачун йоакхо еш, тІем тІа бакача къонгий, моарой моттигаш хьа а лийца дІаэйттача боккхийча нахаца, исташца цар дог айдеш, коталонах царга дог ца дуллийташ беседаш еш, уж морально хьаллоацаш хиннав Ювсап а. Къаьстта чІоагІа тоам хулаш хиннаб Ювсапа моастагІчох майра латаш болча Нохч-ГІалгІайчен къонгех дувцача хана.

Республика краеведчески музеерча Ювсапа документашца долаш да 1942 шера цу хана СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель хиннача, М. И. Калинина кулг а яздаь Ю. Тамбиевгеи парте обкома хьалхарча секретарага, СССР Лакхехьарча Совета депутатага В. Ивановгеи дайта хинна письмо. Цу тІа ерриг-российски староста язду: «СССР Лакхехьарча Совета Президиума цІерагІа оаха тІадул шоана 1942 шера 6 феврале СССР Лакхехьарча Совета Президиумо «Грознефта» болхлошта енна СССР орденаши медалаши царна дІаялар». ЧІоагІа доккхал деш хиннад Ювсапа мехкахошта деннача Даьхен совгІатех, къизача моастагІчоа духьала тІом беча советски нахаца цхьана уж хиларах.

Батальонни комиссара звани йола Тамбиев чІоагІа ловш хиннав тІема фронта хьалхарча мугІарашка хила, хІаьта цига латтарех хьогаш а хиннав, бакъда парте цунна тІадиллар а хиннадац кхы кІезигагІа лоархІам болаш гІулакх. Ванза варгвоацача гІулакха мара кабинета чу ца воагІаш дукхагІйолча хана болх беш боаккхача наха юкъе хиннав Ювсап, хІаьта масса хана а санна шийна тІадилла гІулакх дизза кхоачаш а даьд цо.

Кавказа оборона чІоагІъеча хьинаре дакъа лацарах еннай цунна Ленина орден.

Ше мел яьккхача хана нахаца волаш, уж безаш, ше болх беш мел хиннача моттигашка беркате лер юташ, Ленина партена мутІахьа волаш, наьха ираз бахьан долаш къахьегача низи хьинари кхо ца деш чаккхваьннав Тамбиев Ювсап.

С.-Г. КОТИЕВ,
журналист.

ЕРРИГА ТОРОНАШ ОАРЦАГІЪЯХА ЕЗА

Укх юбилейни шера хьалхарча квартале белгалдаххал толамаш даьхар Назрановски района юрта боахама къахьегамхоша. Района ерригa совхозаш цхьана хьанийцача тІехкхоачашйир паччахьалкхенга шурен дулхи дохкара плаш. Бакъда, «Маяк» яхача совхозо кхоачашъяннзар уж планаш, хІаьта «Экажевский» совхоз тІехьайисар дулх дохкара. Из иштта хилара бахьан да къона хьайбаш дорстадеш кхабара во йоакхо яр. ДоаггІача беса Іунал ца дар бахьан долаш геттара лоха да боахамашка хьайбашта дозал тІакхетар. Геттара кІезига шура йоаккх деттача доахангара «Маяк» совхоза хьайбаш леладераша. Цул совгІа боарамал а кІезигагІа я шурий хьоанал.

Масала, укх шера хьалхарча квартале хІара Іаттагара яьккхар 282 килограмм шура, дІадахача шера цу хана яьккхачул 84 килограмм кІезигагІа. ХІаьта соахка а эггара кІезигагІа шура яьккхар цига, юкъера лаьрхІача хІара Іаттагара 1377 килограмм. Из дувзаденна да детташ дола доахан во кхабарца, царна нийсса Іунал ца дарца.

Еррига район хьанийцача ворал кІалдисарца де дийзар 291 бежан, хІаьта жа 503-ега дІакхаьчад. Доакъар во хиларпен Іунал во дарцен мара кхы сенах хинад из?

Къаьстта воча хьала тІа хул къона хьайбаш (Іасилгаш, Іаьхиргаш). Уж леладу моттигаш во хиларца атта цамогаш хул уж. ТІаккха боахамашкарча ветеринарни болхлоша во йоакхо ю царна дарба дара. Геттара кІалдисача царца урс ца хьекхача далац. Цунца дувзаденна вІаштІехьдалац паччахьалкхенга дулх дохкара план кхоачашъе.

1976 шера лимитал совгІа урс хьекхар 534 бежанаи 2020 устагІаи. Уйлаел, мел доккха зе да из. Укх шера хьалхарча квартале юкъарча кхачанна дІадахийтад 25,6 тонн дулх, планагІа 6 тонн дахийта дезача. Из хул йолча лимитал 3,8-зза совгІа.

Лакхе ма-аллара, лоха я шурий товарность — района ерригача совхозашка гІолла 82 процент, хІаьта «Маяк» совхозе — 64 процент. Мистъенна сенажи силоси телача доахана миштa лургья хьаьна шура? Цхьаккха хІама дац фермашка Іаьсашта телача цІенача шурий меттел цун когаметта тела мега хІамаш телара. Из бахьан долаш а кІезигагІа хул паччахьалкхенга йохка шура. Района боахамаша дукха хьайбаш дІаденнад дулха лаьрхІа. Бакъда, уж кхоачамболлаш дерста па хиларо лохбаьб цар мах. Алхха «40 лет Октября» яхача совхоза фермаша дІадения бежанаш мара юкъерча боарамал дерстагІа бежан деннадац кхычар. Цудухьа юкъера лаьрхІача хІара бежанах района кхаьчар 368 сом гаргга ахча мара дац, «40 лет Октября» яхача совхоза хІара бежана мах 529 сом хиннаб, хІаьта совхоз-техникумо дІачуденначун— 420 сом, «Назрановский» совхоза—281, «Экажевский»—271, «Маяк» совхоза 252 сом. Нагахь санна района кхыча боахамаша а хьалхле лелаеча совхозо санна шоаш дІачутела доахан дорстадаь хиннадаларе 106 бежан чудусаргдар района. Цунна бехке бар бежанаш дорстадара ший хаинахьа хьайбаш леладераш оарцагІа ца баьха «Назрановский» совхоза директор Зурабов, керттера зоотехник Богатырев, «Экажевский» совхоза директор Хасиев, керттера зоотехник Дауров, «Маяк» совхоза директор Гагиев, зоотехник Аушев.

Юкъера лаьрхІача района дІаеннача шурий хьоанал планагІа 3,6 процент хила езача 3,4 процент мара яц. Из бахьан долаш совхозаш декхарийла йисай паччахьалкхенна 37,3 тонн шура дІаяла езаш, тІа ца боагІаш биса пайда 8206 сом ба. Эггара лохара хьоанал я «Маяк» совхозерча доахангара яьккхача шурий (3,3 процент), «40 лет Октября» совхозо дІачуеннaчун — 3,38 процент.

Шурий хьоанал лоха хилара бахьанех цаІ да хьайбай фу тоадара йоакхо ца яр. Боахамаша шоай Іулашта юкъера лаьрхІа къестадац дикача фух долча доахачна тІехьара Іаьсий. Иштта йоакхо яц доаханна телача доакъара района нийса хилийтара. Ала деза шурий хьоанал лакхъяра Іаттагара йоаккха шура цІенъяь Іояккхар боккхача лоархІаме гІулакх долга. Из гІулакх а тесса дитад тІехьадусача боахамашка. Іатта шамар чу юса эггара хьаьнагІа йола шура хьаяккхийтара тІахьожам бац специалисташа, хІаьта фермашка тоъаш бац дояркаш, болаш бараш а къона ба. Цудухьа хул шура хьаьна йоаnаш.

Белгалдаккха дезаш да цхьаькха а. Фермашка яьккха шура бІеха хилар. Доахан деттача хана а, дІаяхьийта шура кийчъеш а, из лелаю флягаш, кхыйола пхьегІаш кхоачамболлаш дика цІенъяц, бокъонаш телхаю. Из бахьан долаш шура дІанийеча моттигашка лохъю продукце дикал.

Цу дерригел совгІа шурен дулхи алсамдаккхара зе деш да хьайбаш Іаьхара дисар. Масала, 1976 шера районе 100 Іатта тІехьа 67 Іаса мара хиннадац, хІаьта бІаь жийна тІехьара хьакъоастабаьб 82 Іаьхарг. Укх шера хьалхарча квартале 100 Іатта тІехьа 29 Іаса да.

Хьайбай фу тоадари, цунца юртбоахама продукташ алсамъяхари дукха хана денз дувцаш хьадоагІа хІама да районе. Боахамашка долаш дола дикача фух хьайбаш къеста а деш Іулаш вІашагІтохар данза дардоана гІулакх хинна дІаэттад хІанз. ХІана аьлча чІоага бІехденнад хьайбай фу. Во лел фермашка искусственни осеменени елга, геттара воча хьале я цар пункташ. Нийса лелаяц боахамашка искусственни осеменене учет. ИттлагІча пятилетка дисача шерашка хьайбай продукци алсамъяккхара сихха дІадаха деза лакхе дийцa кхоачамбоацараш. Къона доахан юкъекхувлаш Іулаш шердеча хана лоархІам бе беза къаьна доахан цІаьхха брак яь дукха дІа ца дахара. Цу тайпара гІулакхаш нийсденнад районе. Масала, 1976 шера брак баь дулха дІабеннаб 475 етт. Цар когаметта Іула юкъе 750 шинар диган. Дикка хаэш уж шинараш шура яла доладала. Цунах кІезиглу фермашкара шура. Укх шера иштта брак яь дулха дІабеннаб 319 етт, хІаьта ІотІакхийттар 39 етт мара бац. Цу наькъапа дІахо долхе района боахамашкара детта доахан кхаь шера 50 процент кІезигагІа хургда.

Районе гІолла бахача нахагара дулх эцара план 82 процент мара кхоачашъяьнп. Районерча 12 юрта Советех йиъне кхоачашъяьй цхьоалагІча квартала нахагара дулха хьайбаш эцара план. Царех я Барсукински, Экажевски, Далаковски, Джайрахски юрта Советаш.

Фуаш эцара планаца лоархІаяьй 9 юрта Совет Уж планаш кхоачашъе вІаштІехьдалазар Яндырски. Плиевски Насыр-Кортски юрта Советий. Фуаш эцара план тІехкхоачашъяьй райзаготконторе. Хьалхарча кварталагІа 160 эзар фуъ эца дезаш хиннача цо ийцар 213 эзар.

Бахача нахагара дукха дулх хьаэцарца белгалъяьннай дулха хьайбаш хьаийду Назрановски пункт, хІаьта цу гІулакха геттара тІехьайисай нов. Льянов заведующи вола Джайрахски пункт. ПланагІа 25 тонн дулх дала дезача цо деннар 5 тонн мара дац. Укх йисача хана ах шера йола дулх эцара план кхоачашье торо хуле тамаш я.

ХІара юрта Совето ший мел бола низ тІабахийта беза бахача наьха доалахьара совлен бежанаш дулха дохкийтара царна юкъе кхетама болх беш, хьалхашка латта декхараш царна дІадовзийташ ХІаьта заготовителий декхар да цар нах бахача хІара юрта а ухаш, дулха хьайбаш хьаийде.

Районе хьайбай боахам тоабара, хьайбай продукташ алсамъяхара де дезарех керттера дар да уж дебадара уйлаяр, цар фу тоадар искусственни осеменене пунктий болх тоабар, доахан а жа а Іаьхара ца дитар.

С. САГОВ,
Назрановски района юртбоахама продукташ кийчъеши цар дикалга хьожаши йолча инспекце керттера инспектор.

Социалистически яхье хьалхалаттараштa юкъе я Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза трактористка Дакаева Зина. ДиълагІа шу да механизатор йолаш цо болх бу. МоллагІа шийна тІадилла гІулакх ший ханнахьеи тешамеи кхоачашду Зинас.

Гурахьа доакъара дІайийна культураш чуийцачул тІехьагІа мукъадаьнна лаьтта оахаш я из хІанз балха дийнахьара нормаш 140—160 процент кхоачаш а еш. Цо оахача лаьтта силоса лаьрхІа хьажкІаш дІаюргья.

— Коллективе массане а сий ду ший балха говзал дика караерзаяьча, хІаьта хьалхашка латтача декхарех толамца лоархІаеча Зинай, — йоах совхоза директора Г. Жукова.

Цхьан шеран ах шерая задани укх юбилейни шера кхоачашъе лерхІ цо.

СУРТА ТІА: «Горячеисточненский» совхоза механизатор З. Дакаева.

Л. РУДСКЕ сурти текстя.

БІУБЕННА КЪАХЬЕГАШ

Вай мехкарча берригача наха санна хьинар айдаь къахьет укх деношка газ чаккхйоахача Вознесенски завода коллективо.

ИттлагІча пятилетка хьалхара шу дика чакх а даьккха, дикача хьокхамашца кхоачашъяьй газ чаккхйоахараша укх юбилейни шера пхе бетта программа а. Продукци йохкара план кхоачашъяьй 103,2 процент. Планал совгІа 167 эзар сома маьха продукци ехкай. Къахьегама овсарле алсамъяккхар 106,9 процентага дІа а кхоачадаь, тІехкхоачашъяьй заводо ассортименташ шеръяра задани. Планал совгІа арахийцай мехкдаьттан химически промышленноста лаьрхІа маьхала бедал: стабильни доаца газа бензин 13238 тонн, екъа газ 30159 эзар кубически метр.

Продукци дукхагІа чаккхъяккхара къовсам лоаттабаь Іаш завода болхлой. Цар шоай мел дола хьинар, говзал тІаухийт продукце дикала хьокхам лакхбара. ХьалхагІа кхоачамбоацар санна массаза а белгалдоахаш дар газах коача углеводородаш кІезигагІа хьакъестаяр. ХІанз хІара кубически метро газах уж хьакъоастаю 120 грамм, дІадахача шера 70 грамм мара къоастаеш ца хиннача. Стабильни доаца бензин дукхагІа даккхен цуи дикал лакхъеи торо хилийтара доккхача маІ-не гІулакх да из.

ХІанз тхо тешшаме ала йиш йолаш да организационно-технически гІулакхаш балха юкъедоаладарца мехкдаьтта продукташ Іоухаш йоэр дІадаьккхад аьнна.

Оаха даьча лоархІамаша хьахьокх юбилейни шера шоллагІча квартала дерригача доакъой план хаиал хьалха кхоачашхургхилар. Июнь бетта хьалхарча деношка кхоачаш хилар екъа гази стабильни доаца бензини даккхара ах шера план.

Из толам баккхара доккха новкъостал дир дика вІаштІехьъяьккхача социалистически яхьо. ДІадахача шера кхозеи укх шера хьалхарча кварталеи дикагІа йола моттигаш яьхай мехкдаьтта промышленноста Министерства предприятешта юкъе яьржача Ерригсоюзни яхье. Толамаш доахийтараш заводе хьалха латта болхлой ба аьлча харц хургдац. «ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизах йолча социалистически яхьа юкъе яхай завода еррига участкаш.

Завода юкъерча социалистически яхье хьалхалатт стабильни доаца бензин даккхара пхе бетта план 1232 процент кхоачашъяь Карабулакски производства Г. Б. Нагаевский начальник вола технологически установка коллектив, хІара бетта йола екъа газ яккхара план тІехкхоачашъеш йола А. М. Багданов начальник вола компрессорни станци.

Бригадашта, сменашта юкъе хьалхара моттиг лелаю яхье котбувлача И. И. Ельнов керте латтача токарий бригадо, шоллагІча моттиге я В. Д. Бачманов бригадир вола технологически оборуванена ремонт ю слесарий бригада, дІахо я вокхагІа волча оператора А. Г. Ляжка смена.

Атта дац хьалхара моттигаш яха. Итогаш еча хана производственни планаш кхоачашъярца цхьана лоархІам бу брак йоацаш, къахьегама дисциплина ца толхаеш, техника кхерамзлен бокъонаш ца телхаеш, коллектива вахара кхыдола гІулакхаш нийса лоладеш хилар. Теркал ца беш битац тІехьабусараш а. ХьалхагІа завкома заседане, цул тІехьагІа приказаца белгалдоах цар кхоачамбоацараш, уж дІадахара де дезачун мероприятеш оттаю. Заводе болх беча нахах 90 процент юкъе а оазаш шерра баьржаб коммунистически къахьегама болам. Дика хьокхам луш ба «профессех дикагІвар» яха болам а. Хьалхара гІа баьккхаб «завода толашагІа вола инженер» яха цІи тилийтара инженерно - технически болхлошта юкъе яьржача яхьо. Царех дукхагІбараш хІанз болх беш ба шо-шоай творчески планех.

Заводе кхайкаяьй хІаман кхомбен продукташ эехьа па яйтен дикагІа предложенеш ялара йола хьажар - конкурс. Белгалдаьхад котбаьннараштa моральни материальни стимулировани яра гІулакхаш. Яхьа моллагІча формо пайда лу производство тоаеча.

БІаргашта гуш дикагІча оагІорахьа дегІаухаш а чІоагІлуш а я завода коллектив. Коллектива цхьабарий толамаш хилар производства деррига толамий лард. Цу дешай маІан дика довз завода администрацени общественни организацешта. Заводе хІанз къахьегаш ва 284 коммунистически къахьегама ударник. 6 производственни участок, 6 смена, 4 бригада. Укх юбилейни шера завода коллективо ше деш мел дар Октябра 60 шу дизара хетал.

Р. СЕМЕНИХИНА,
Вознесенски газобензинови завода планови отдела начальник.

Баьцадаараш дукхагІа хургда

— Укх юбилейни шера 22 гектара тІа баьцадаараш дІадийнад оаха, — дувц Шалински района Ленина цІерагІча колхоза баьцадаараш леладеча бригада бригадира коммуниста Денильханов Шарпуде. — ХІаьта дика хьувкъам кхебара низ кхо ца беш къахьегаш а ба бригада болхлой. Гурахьа денз агротехнически бокъонаш лора а еш доагІача тайпара тоадаьча лаьтта дІайийнай помидораш, нарсаш, хох, кабуц, клубника, морковь.

Уж баьцадаараш кхедеш ба говза кхаш леладераш Макаева СаІа, Сурхаева Хьавани, Куцаева Румани, Юнусова Аминат, Кончиева Деши, Апназова Аминат, кхыбараш.

Хий дуллача овсаре къахьег сменни норма 130—150 процент кхоачашъеш поливальщикашa Бошаев Сайд-Эмина, Юнусов Рамзана.

З. ХИЗРИЕВ.

ДегІаух колхозаш

СССР кердача Конституце проекта цхьайттлагІча статья тІа дІаяздаь да: «Колхозийи кхыча кооперативни организацейи, цар объединеней доалахье я производства средстваши цар уставной декхараш чакхдахара гІулакх деш йола кхы тайпа имуществои».

СССР Конституце проекта хьакъехьа» КПСС ЦК Генеральни секретарa новкъоста Л. И. Брежнева яьча доклада тІа йоахар: «Хувцабеннаб ахархой а. ХІанзара колхозхо колхозе хьа а ваьв, цига хьал а кхийнав. социалистически ларда тІа хьахиннай цун психологи. Цо лелаю вай ханара техника. ХІаьта цуй дешара кхетам, шу вахара сурт-сибат дукхагІча хана бе-башхало йолаш дац городе къахьегачул».

Цунца дийза ала деза колхозий экономикен колхозника кхетам дегІабари дикка дІахьалха дахад, аьнна. Дуккха доакъош долаш хиина колхозаш хІанз специализацеи концентрацеи наькъа тІа йоалаш латт. Из эшаш да планово-экономически гІулакхаш тоадараи еррига ресурсаш эффективнегІа балха юкъейоалаярап.

Ховш ма-хиллара, производство дІахо дегІайоалаяр тІабоагІача пайдага хьежка мара хила йиш яц. Цул совгІа из пайда тІабар цхьан лостамагІа лоаттаде деза продукци хьаяккхарга дІадодачун лоархІам а беш. Производства эффективность лакхъялар тайп-тайпарча наькъашца кхоачаш хул. ДукхагІа йолча колхозаша из кхоачашду паччахьалкхен планаш тІехкхоачашъярца, производства фондий структура сиха эргаяхарцеи тоаярцеи, накоплениеш дегІаахарцеи издержкаш сиха юхаметтаоттаярцеи. Масала, хьаэцаргья вай Сунженски района «Красная Армия», «Путь к коммунизму» яха колхозаш. 1975 шера «Красная Армия» яхача колхоза накоплени 118 эзар сом яр. 1976 шера из хилар 345 эзар сом, е 227 эзар сом дукхагІа. 1975 шу паччахьалкхенна зе а деш чакхдаьккхача «Путь к коммунизму» яхача колхозо 1976 шера 324 эзар сом накоплени йир. Иштта хилар Шелковской района «Червленский», «Коминтерн» колхозашка а Цу тайппара толамаш даьхар 1976 шера накоплениеш дегІайоалаяьча Шелковской района Менжинске цІерагІча, «Путь к коммунизму», «Красный пахарь» боахамаша.

Цкъабакъда, накопленешта меттел зе деш я Сунженски района Кирова цІерагІа, «Заветы Ильича», «Красный Октябрь» яха колхозаш. Иштта да из гІулакх Шалински района Куйбышева цІерагІчен Веденски района Ленина цІерагІчен колхозашка а. Цу тайпара йолча колхозашка чІоагІа лакхденнад баьча балхах тела алапеш. Масала, ерригача республике юкъера лаьрхІача тІабенача пайдах 84 процент алапи дІаденнадале Сунженски района «Заветы Ильича» яхача колхозо деннад 125 процент, «Красный Октябрь» колхозо — 215 процент, хІаьта Советски района XX партеъезда колхозо — 260 процент.

Пайда тІабарі а а ця хьехаш къахьегамах доагІар хаиал хьалха дІателара бахьанаш тохкаш гучадаьннад цхьайолча колхозий кулгалхоша моллагІча балхах цунах фу пайда барга а ца хьожаш, алапеш телилга, механически алапешта дІаухийт Госбанко шоашта боахама гІулакхаш тоадара кредитах тела ахча.

Дале а, республика ерригача колхозашка диллача дикка лостам хиннаб алапеш телар тоадеча, сихагІа дегІаух къахьегама овсарле. 1975 шерацa нийсдича 1976 шера къахьегама овсарле дегІаенай 15,2 процент. Цхьан колхозашка 1976 шера кхоачашбаьб 3036 сома маьха болх, 1975 шера 2636 сома маьха мара баь ца хиннача. 1976 шера колхозхочун алапи 0,2 процент мара дегІаденадац. ТІехьадус алапеш лакхдалар къахьегама овсарле дегІаяра. Сона хетарах, эффективность ювцача хана дицде йиш яц производство дегІайоалаяр, продукце дикал лакхъяр.

Практико хьахьокх продукци дукхагІа яккхари цунга дІадодар кІезигагІа хилийтари, боахамашта кулгалдари болхи алапеш телари Іилмак ларда тІа вІаштІехьбаккхари керттерчарех цхьа гІулакх хилар.

Производства эффективносто вайгара дІадех: боахама торонех дукхагІа пайда эцар, финансаш чІоагІ а еш кредит дукхагІа хилийтар ресурсаш нийсагІа дІа-юха хьожаяр, продукцега дІадодар лохдар. хІаман кхомбар.

А. БУХТИЯРОВ,
экономист.

ИттлагІча пятилетка шоллагІча шера план хаиал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тІайийцад «Сунжанефть» НГДУ хІара мехкдаьттахочо, бригада, участка коллективо. Уж толамца кхоачашдара яьржача социалистически яхье хьалха латт йиълагІча разряда мехкдаьтта доаха оператор, коммунистически къахьегама ударник Подколзин Виктор Андреевич. Массаза а мехкдаьтта дахара технологически режим нийса а лелаеш дикка тІехкхоачашъю цо ший сменни нормаш. Иштта къахьегаш хиларах дукха совгІаташ тийннад цунна. Царна юкъе я социалистически яхье котваьннар яха сийлеч знак а.

СУРТА ТІА- оператор В. Подколзин.

И. ПЛИЕВА сурт.

Доазол дехьара

ХІара шера дукхагІа безам тІабодаш дІанйду Чехословаке советски литература. ТІеххьарча ткъаь итт шера мехка арахийцад ялх эзар совгІа цІи йола эрсий литература классикайн хІанзарча советски писателийн книжкаш. Цар еррига тираж 80 миллион экземпляр совгІа я.

СУРТА ТІА: «советски книга» яхача пражски тика чу.

ЧТК — ТАСС сурт.

АПН корреспондента хоам бу

ПУРДХАШ ІОКХУВСАШ БА БАНГЛАДЕША КХАЛНАХ

Даккерча са цІен юхе гІоллй хІара дийнахьа тІехьовл, шоай тайлара дешархой дувхар дувха йиІигаш: лохера готтагІа йола боза хачеши, тІехкараш хьерча сигала бесарча кІада кочамаши я царна тІаювхараш. Цар тІаьнкІала е дийзача тормигаш чу доахк тетрадаш, учебникаш. Царна бІарахьежача теша хала да, дукха ха йоаццаш хьалха, Бангладеша мехка яха кхалсаг деша яхар геттара эхь долаш хІама хиларах. 1911 шера Бенгалже кхалнаьха болама хьалха эттача Хуссейн Рокейяс бусалба наьха йиІигашта хьайийлла хиннача школе, кхерам тІатувсашехьа, бархІ йиІига дая нанен мара лоархІабанзар шоай йиІигаш цига деша яхийта.

Деша ца ахийтаро хьахьокхаш хиннар кхалсаг лоаллаьттала бакъдеш дола цхьа дакъа мара дац. 12—14 шу даьнна йиІигаш маьре дІатела чу отта йохийташ санна. Бусалба наьха кхыча мехкашка санна мара, укхазарча кхалнаьха а бокъо яцар шоай юхь пурдхаца (кхолларца) дІа ца къовлаш наха юкъе бала. Бангладеше хиннача социальни хьала, кхалнаьха маІача наьха яраш санна бокъонаш ца хилара теш хинна дІаэттад пурдха. Кортамукъале бахьан лоаттабеча къовсамо мел дир из гІулакх.

Кхалнах кортамукъа хилар сихдара мехка кулгалхоша шоашта могар ду кортамукъа Бангладеш хьаеча дакъа лацара уж юкъеувзаш. Президентски совете (правительстве) да кхалнаьха дешай советник яха кхалнаьха болама цІи хезача доакъошхочо Бари Фероза леладу гІулакх. Правительствана шийна юкъе цхьа министерски пост я кхалсаг керте латташ.

Мехка юкъедоаладеча гІулакхаша правительственни а кхыча учрежденей а балхий, иштта моттигерча Іаьдала юкъерча моттигех 10 процент моттигаш кхалнаха хьожаьй. Цо кхалнаха никъ хьабел, болх бе могардолча нахах ткъаь итт процент бе болх боацаш болча мехка, кхалнах шоай лоІамерча балха тІа бахийтара.

ДукхагІа бола кхалнах — 90 процент юрташка бах. Цудухьа хІанзарча мехка кулгалхоша юртий районаш дегІайоалаяра парна дІаденнад производственни гІулакхашка дакъа лацара дола кІезига доаца дакъа. ХІанз масала, эзараш кхалнах ба, «къахьегамах—ялат» яхача программагІа, хиш дехка сангараш йоахача маІача нахаца цхьана къахьегаш (хІара болхлочоа алапа меттал дийнахьа лу 1,5—2 килограмм ялат). Даьча социологически тохкамаша хьахьокхкхача бесса, цу тайпара «алапи» чукхухьача кхалнаьха социальни статус эргаьяннай, шоай коа-карта «ца гуш» дола гІулакхаш деш хиннача кхалнаьхачул.

Юрташка цахаддаш шерье лерхІ кхалнаха дешаргдола учрежденеш. Бари Фероза дукха ха йоаццаш дІа ма-кхайкхадара, парна юкъе дийша ца хилар дІадаккхара йола курсаш а йолаш. Иштта дукхагІа хургъя алхха кхалнаьха традиционни гІулакх лерхІа секретарски, стенографе, машинисткай, барзкъаш дахарей тегарей говзалаш Іомаярал совгІа радиои телевиденей приемникашта, холодильникашта, кхыча машинашта ремонт яра говзал Іомаергйола курсаш. ДІадахача шера Бангладеша исторе чухь эггара хьалха кхалнах балха дІанйбе болабир полице гІулакх дара, тІема доакъошка гІулакхаш дераштa новкъостал дара.

Бангладеша кхалнаха гІулакхашца хьахьокх маІача нахал тІех ца бойя, вогІа шоаш болх ца белга. Царна юкъе хІанзле ба хьехархой, лораш, адвокаташ, инженераш, формацевташ, фирмай кулгалхой, йоазонхой, художникаш, журналисташ. Берригача мехка йовзаш я, масала, цІи хеза поэтесса, къамий массехк совгІата лауреат, кхалнаьха болама доккха дакъа лоацар, «Бангладеш—СССР» доттагІален общества президент Камал Суфия.

Кхалнаьха кортамукъален боккха лоархІам а беш, Бангладешо укх шера март бетта Дакке яьча лаьрххІча региональни семинаре хьалхле шийга яйцар: азиатски 14 мехка викало цига дийцар шоай мехкий общественнии производственнии балхашта кхалнах юкъе озарах дола дешаш.

Е. ПОЗДНЯКОВ, АПН соб. корр.

Социализма мехкашка

САВА ХЬАДОЛАЛУЧЧА МЕТТЕ

1941 шера фашистски гІаьрахошта духьала эттарех цаІ вар Клаве Владимир. ГІишлой факультета пхелагІча курса студент хинна из, шийца дешаш хиннача новкъосташца подполье вахар хала а кхераме а бола радиосвязиста болх бара. Цо из болх бир хьалкагІа легально воацаш Любляне, цул тІехьагІа - лоамашка. Трофейни оатхалаш вІашагІ а ехкаш цо хьайора Словенерча партизанаша Б. Тито керте латтача керттерча штабацеи Москвацеи «Кортмукъа Югослави» яхача радиостанцецеи бувзам лоаттабергбола оборудовани.

..ШийтталагІа этажа тІа хиннача Клавс Владимира корагІа арахьежача гора Сава бухдувлача моттиге улла еррига хІана яц аьнна йола Любляна. Соца къамаьл деча, хІанз «Искра» яхача йоккхагІа йолча объединене кулгалхочо чІоагІа хозахеташ дувц фашисташта духьала тІом беча хана кхыметтел дага йоха а хала хинна керда гІишлонаш хьал миштa ю. хІама хьалар мел сиха дегІадоагІа.

— Цу хана тхона дагаьллар алхха котало яр, — дагара дувц Клавса.—Наггахьа мукъа минуташ нийсъелча уйла йора оаха машар эттача хургдолчун. Бакъда, цу хана а кхетадора оаха халкъа экономика лахкъяларца, вай ханарча промышленноста доакъош дегІадоаладарца мара бІаь шерашкара хьадоагІа тІехьадисар дІадоаккхалургдоацилга...

— Цхьабакъда, тхона цу хана а ховра.—дІахо дувц Клавс Владимира, — тхоай знанеш кІезига йолга, дІахо деша, кхы а деша дезилга. Цудухьа тхоах дукхагІабараш студентий гІандаш тІа хайшар. Масала, са нозза кхаж баьлар Советски Союзе деша — Ленинграде, Москве.

1946 шера хьалхара машара бІаьсти Крань яхача городе «Искра» яха хьалхара предприята вІашагІъелла бІаьсти хинна дІаэттар. Цун эмблема пхи са бола седкъа хилар бегашта хинна хІама дацар. Тахан «Искра» — вай ханара лоархІамаш деча машинашкарей чоалхане электронни оборудованегІрей цІагІа лелаеча радиотехникагей приборашкей кхачалца йолча изделей ассортимент йола, итташ предприятеш чуйоагІа, ткъаь итт эзар сагах латта коллектив. Объединенена чуйоагІа Люблянера автоматически системаш арахеца фабрика массехк шера вІаштта советски организацешца пхьана къахьегаш я числовой программни управлене станокаш хьаеча.

— Укх деношка СССР-е оаха дІаяхьийтай цу станокий установочни парте хьалхара образецаш, — дувц предприяте кулгалхоех цаІ волча Зупан Павела.—ХІаьта цехашка вІашагІйоллаш латт керда парти.

Станокаша беча балха автоматизаци яра наькъаш лахара «Искра» специалисташка ЭНИМС московски институтаца бувзам оттабайта дикка ха я. Цхьана оттаьча проектах хьаяь станокаш хІанз болх беш я Москверча Орджоникидзе цІерагІча заводеи бергичевски «Комсомольцеи». Кастта уж кхоачаргья кхыча предприятешка а. ХІанз хьалхашка латт доккхий дехкараш. Со Люблянe хиннача деношка Москвера енача телеграмма тІа советски коллегаша хоам бора кердача хьисаперча станокашта автоматизаци яра болх дІаболабе шоаш кийча хиларах.

Советски Союзаца цхьана балхаш дар боккхача лоархІаме гІулакх хилар дийцар сона эггара хьалха «Искра» объединени ше хьахиннача Крань яхача городе а.

— Укххаза хІанз хьаеш я эггара чоалханегІа йола тха аппаратура. — «Метаконта-10Ц» яха электронно-герконови телефонни станци, — дувц инженера Клемончич Бояна, дусташ деча комплексашта юкъе латтача монтажни столаши стеллажаши йолчахьа дІа а хьежаш. — Югославе эггара кердагІа йола производство я яр, продукце дикал лакха хилийтара гаранти лу оаха.

Объединене керттера декхар — дикал лакха хилийтар. ХІара узел, хІара схема къаьсттача методикаца оттаьча ЭВМ новкъосталца массехкazза тІахьожамах чакхйоал.

— МоллагІча оаха арахецача изделе дикал лакха хилар дІадех тхогара, — йоах Бояна. — Из геттара лоархІаме да «Метаконташ» хьаеча. Уж станцеш геттара дика болх беш я Югославе. Цул а боккхагІа низ бола, цу тайпара дунен мехкашта юкъера АТС болх беш хургья Москве—хІанз из станци дІаоттаеш лат советски столица цхьан районерча 17-эза вІаштІара даьча цІагІа.

Советски журналисташ ше тІаэнаш объединене генеральни директора белгалдаьккхар: «Искрай» советски институташцарей организацешцарей бувзам къаьстта чІоагІбелар 1971 шера Л. И. Брежнева Югославе визит яьчул тІехьагІен дІадаха шу чакхдоалаши.

А. ПОЛЕХИН. (АПН).

«МУССОН-77» ЯХА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ЭКСПЕРИМЕНТ

Находка яхача дальневосточни портера Индийски океане арадаьлар «Ю. Шокальский» яха Іилма-тохкама кема. Цу порте иштта Дальневосточни Іилма-тохкама гидрометеорологически института кхы а массехк кема — «Прибой», «Прилив», «Океан», «Академик Ширшов» — наькъа арадалийта кийчдеш да. Уж дерригa кемаш «Муссон-77» яхача дунен халкъашта юкъерча экспедицена юкъедоагІа. Советски Іилмахоел совгІа цу экспедице дакъа лоацаш хургба ГДР-ра, Болгарера, Польшера, Чехословакера, Румынера, Венгрера, Югославерен, Монголерен океанологаш, метеорологаш, кхыбола специалисташ. Индийски океане советски кемаех хьаккхетаргда Инде метеослужба тохкамаш деш дола шиъ кема.

— «Муссон-77» 1973 шера дІайолаяь советско-индийски эксперимент дІахо хьош я, — дийцар АПН корреспондентага экспедице начальника физико-математически Іилмай кандидата Чучкалов Бориса. Из я хьалхара лоархІамегІа йола дунен халкъашта юкъера эксперимент (МОНЕКС) чакхъяккхара йола кийчо. 1978—1979 шш. ЮНЕСКО йолча Дерригача дунен метеорологически организаце даькъе чакхъяккха лерхІ из.

Биъ бутт совгІа Индийски океане хургда кемаш. Цу юкъа тохкаргья морхий системаш, йоачан хилара режим, атмосферани океанаштеи доазон мугІаре дІа-хьа хула хувцамаш, муссон оттача ханен из эггара чІоагІагІа дегІайоагІача ханен энергетически даькъе цар дІа-хьа ду хувцамаш, океанологеи океанографеи проблемаш.

Ольга КУЗНЕЦОВА, АПН корреспондент.

ЛЕНИНГРАДСКИ МАШИНАШ 80 МЕХКА ДІАЙЙЮ

«Электросила» яхача Ленинградски энергетически машинаш еча заводо хьа а яь Пакистане «Гудду» яхача ГЭС дІаяхьийтай 200 эзар киловатт низ бола турбогенератор. Предприяте хьаухача хоамаша тешал ду советски машинаш вай мехка а дунен рынке а дика лоархІаш хилар. Уж белгалйоалл лелаеш аттеи дика тешам болаши хиларца. Цудухьа дукхагІча даькъе уж машинаш хорж доазол дехьарча пачхаьхьалкхений викалаша.

«Электросила» — хьалха латта предприяти я. Цун коллективо таханарча дийнахьа дунен тІа эггара низ болашагІа йолча Красноярский Братский ГЭС болх беш йола йоккхий гидротурбогенератораш хьаю. Дукха ха йоаццаш заводо йистеяьккхар 1.200 эзар киловатт низ бола ший тайпара кхы йоаца турбогенератор. Тахан «Электросила» энергетически машинаш еча дунен предприятешта юкъе хьалхарча мугІаре латт, цун опыт Іомаеш дІаэцаш а доазол дехьара итташ фирмаш. 80 совгІа мехко дІаийю ленинградски объединене марка йола машинаш. Царна юкъе Англи, Канада, Бразили, Афганистан, кхыдола мехкаш да.

А. НЕПОМНЯЩИЙ, АПН корреспондент.

КЪАЬНАГІВОЛА ДЕПУТАТ

Азербайджана лоамашка вахаш ва дунен тІа эггара вокхагІварех вола — 142 шу даьнна ахархо Агаев Меджид. Лерикски района Тикябанд яхача юртара наха сий деш вола из лоамаро цІаькха а юрта Совета депутаталла хержав. Хьалха хержача юрта Совета депутата дехкар кхоачашдеча хана юрт тоае аьнна пенсионера даь хьаькъале хьехар дІанйцар хархархоша.

СУРТА ТІА: депутат Агаев Меджид.

О. Литвина сурт. ТАСС фотохроника.

Хьалъяь яьннай Ростов-на-Дону керда хи йистера вокзал. Цун тІеххьара объект — гостиница а йистеяьннай. Ший тайпара я цу здане архитектура. 13-эза вІаштІара даь цІенош миссел урагІа яха мачта а йолаш ши палуба йолча кемана тера я из. «Корпусе» я салаІара залаш, кассаш, ресторан, «мачте» — гостиница, туристически бюро пассажирски агентство, «ткъамашка-парусашка» — нах чубаха цІенош.

СУРТА ТІА: хи йистера керда вокзал.

В. ТУРБИНА сурт. ТАСС фотохроника.

АВСТРАЛИЙЦАШТА МОСКОВСКИ ОЛИМПИАДА ГУРГЬЯ

СССР Гостелерадиоси Австрале телевидене ВорхІлагІча каналои 1980 шерарча московски Олимпиадера Австрале телевизионни трансляци яра цу компанена бокъонаш луш йолча соглашенена кулгаш яздаьд.

ВорхІлагІча канала бокъо я Олимпийски ловзарашкара советски телевидене технически средствай гІонца, цу юкъе 20 эзар километр а кхы гаьнагІа а бос бола передачаш хьокхийташ йола бувзама спутник а йолаш, 100 сахьат совгІа трансляци е. Цул совгІа контракто лерхІ ВорхІлагІча канала мах боацаш радио бокъо ялар а. ХІаьта австралийцел хьалха цу тайпарча соглашенешта кулгаш яздаьд США-и Японеи телекомпанешца.

1956 шера дейз Австралеи репортажаш вІаштІехьйоахаш волча ВорхІлагІча канала директоро Роналд Кейси къамаьл деш белгалдаьккхар, Москве кулгаш яздаь соглашени ВорхІлагІча канало хьалха мел яьчарел йоккхагІа йолга? «Се СССР-е вена дика хет сона, — аьлар г-на Кейси. — Переговораш хиннача юкъа советски телевиденерей оргкомитетерен коллегашта юкъе дика керда доттагІий корабир тхона. Тха переговораш дика чакхъяларо тешам болийт Советски Союзаца оаха леладу гІулакхаш толамен беркатеи хургхиларах. ВорхІлагІча канало советски телевиденеца леладу бувзамаш кхыча доакъошка а, цу юкъе программаш дІа-юха хувцар а долаш, шердалар догдоах аз».

«Кулгаш яздаь соглашени, — аьлар олимпийски Оргкомитета председатела заместитела Коваль Владимира, — шиппа а оагІои хьашташ кхоачашдеш я, олимпийски болам дІахо хьош, СССР-ней Австраленей юкъера бувзамаш чІоагІдеш хургья из».

Лев КОШЛЯКОВ, АПН корреспондент.

Редактора заместитель М. М. ХАМХОЕВ.

Бурчаца эяь сатира

МОЛЛАНА ЛАНЗАР ЯЛСМАЛА ВАХА

— Ва деди, тахан-м хоза наьха санна гІадвигар со цо, — аьнна из «цо» хьан цІи я а ца дувцаш, вела а къежа ший даьна Тотена духьалвера Халид. Цецваьнна воІагахьа дІа а хьежа дас хьаттар:

— Ламаз-марха юстара тесса хьо лелилга сона гуш да, тІаккха фу хиннад тахан, хьан кхетаваь хьо?

— Хайра сона, дерригa а хайра.

— Фу хайра? — воІа тІачайхар Тота.

— Ялсмале бодача наькъа юхьиг малагІча миІингера лаца эза хьийхар сона. — Паразаш, сунташ, массагІ да уж. Сона-м дага дагІац ялсмала вахара деза яхаш молла дийцараш. «Со юкъе оттаргва, — оалар каст-каста молла. — Іа далла гІулакх дойя ялсмала коа наІар тІа хьога хьежаш малейк латташ хургда».

Иштта къамаьл дир воІо ший даьца. Дега чІоагІа тоам хинна велакъежар Тота. ЦІера юхе вІохлуш ваьгІачара хьал а гІеттa, воІа юхе а ваха аьлар:

— ТІаккха! — Фу аьлар Іа, раьза хиларий хьо цунна? — Молла дика саг ва.

— Цкъа хьо, Къоасам-молла, цигахьа хургдолчунга хьаже вола, тІаккха жоп лургдар аз хьона дергдолчун, — аьлар аз моллага.

— Фу? — Из фуй Іа ювцар, — эгІазваха йистхилар да.

—Аз шийга иштта яххашехь а «хІа, со хІанз сиха ва, гІулакх да са», — аьнна кхы йист ца хулаш дІавакар-кх молла. — Кхыметтел юха а хьажанзар.

Ши минут хьалха гІозваьнна хинна Тота Халида тІавийрзар.

— Воле, хьай клубе гІо, даьла моастарІа! — аьнна корах ара пІелг хьожабир дас.

• • •

— Даьла духьа, ала сога бакъдар, эІамига саг, цхьа хаттар дар са хьога де, — аьлар Хьажи мурд волча Тимара цхьан комсомольцага.

— Даьра аргда-кх сайна ховш дар-м. — Хаттал, фуд из?

— Советски космически кемаш бетта тІа, цул лакхе а ух яхар бакъдий?

— Из бакъда, Тимар. — Вай шиъ укхаза хилар санна бакъда из.

— Со лалва хьа, алал сога тІаккха, Хьажа вайнавий царна цига?

— Ай мичара, вайнавац. — Билет эца ахча а ца хинна кІалависав из.

— ЭхІ, из ма во гІулакх да. Из цІавоагІаре оаха, цун мурдаша, гулъерг ма-яр цунна шай-кай.

— Устюжин-гІала кашмий советага яз а дий каьхат дахьийта, хьай цІава тарлой цІавола, аьле. — Нагахьа санна из цигара цІавоагІе тІаккха лургья оаш цунна шай-кхай. ХІанзарчоа сих ма-ле, сабарде, Тимар. Хьай «вирдах болча вежарашка» а дІаала сих ма-ле.

• • •

Вокхха, къавенна саг Хьажий мурд Тимар больнице уллар.

Фу хьал да хьога, вокхха саг? — ДегІо фу йоах? — хьаттар массехк ди даьлча лазар дайденна сомаваьннача Тимарга больница кертерча лора.

— Даьла дика ва, сона гІойле хиннай, Іа со укхазара хІанз дІа цІавохийтаре, — меттара хьалийккхар Тимар.

• • •

Хьажа ваь ди дездеш мурдаша шу оттадеш той ду, аьнна хеза Хьажий мурд Тимар вахав цига ший цаІ мара йоацача гамажа юхь а лаьца, из той долча мурдашта дулх даккха дагахьа. Хьажий коанаІарга ягІача бечох гамаж дІа а йийхка, хІанз Хьажа ше, е цун гаргара саг духьала а вена ше чуваккхар дог доахаш Тимар латташехьа садайнад.

Као-карта лелача Хьажас а цун мурдаша а ше теркал ца вича, сиха ший гамаж хьа а яьста:

— Йоле шорттига цІагІо вай, вай леладер дош доацар да, — гамажага йистхиннав Тимар.

• • •

— ХІа, са кІаьнк, дІаэцаІ ХІанз дукха гІаръергьяц хьога. Эшача а ца эшача а шаькъа хьекхар Іа, барзкъаш бІехдора. Нана кхы луврггьяц хьога. Ер гой хьона? — аьнна ший вІийга дІахьекхар цо бартал ерзайича а тІадам Іо ца бохийта шаькъалоатторг.

— ЭхІ, ма-дика да из хьона кораяь а кІаьнка Іа ена а, — аьлар Тоте сесага Балата ела а къежаш. — Бакъда...

— Фу хиннад?

— Керда йоккхий говзалаш: чоалхане машинаш, эггара аттагІа фаьлгашка а дувцаш ца хеза лаьттан спутникаш, космически кемаш хьаде вІаштІехьдаьннад Іилмахой. Бакъда, цхьа хІама да царна дага ца дохаш диса.

— Фуд из «цхьа хІама?» — юха а хьаттар Тоте.

— Из Іа ена шаькъалоатторг санна Іункара, бартала ерзайича а къарекъа тІадам ІобоагІаргбоаца шуша е мегадац царна хІанз а.

• • •

ЭгІаваьча саго леладер вайна дика ховш да. Из наькъа тІа духьала нийсвелча цун никъ бут хьаькъал долчо. Бакъда, векха саг духьала нийсвелча эгІаваьчо а никъ бут цунна. ТІаккха малагІа ва цу шиннех толашагІа.

ХАДЖИЕВ Ризван.

ТЕЛЕВИДЕНИ

21 июнь.

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Іуйранара гимнастика. 9.30 — Н. Винниченко. «ТІахьехам». Телевизионни спектакль. 11.00 — «Хьайбай дунен чу». Передача дІахьу географически Іилмай кандидата Н. Н. Дроздова. 15.00 — «Сийнача сайренашка». Телевизионни документальни фильм. 15.30 — Берашта «Са лом да» яха телевизионни художественни фильм 2-гІа серий. 16.40 — Яздархочунца В. Чаплинайца вІашагІкхетар. 17.00 — «Москвичаш пятилетка новкъа». 17.30— «ГІатта, тха илли!» — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои йокхача берий хора концерт. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, гІалгІай меттала). 18.35 — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара. «Халкъа гІулакх бахьан лаьтта кІантий» А. А. Медведев. (гІалгІай меттала). 18.50 — «Художники хан». 19.05 — Телеплакат 19.10 — «СССР Конституце порект ювц». 19.20 — Экране духхьашха «Кхо мушкетер» яха художественни фильм. Хьалхара сери Франци — Итали. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — «Илли доах Мирей Матье». Франци. 22.30 — Фехтованех дунен халкъашта юкъера турнир. Чакхьаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00—Мультипликационни фильм. 18.15 — «ВІаши барта долча наькъагІа, доттагІалла наькъагІа». Телевизионни документальни фильм. 19.10 — Дунен халкъашта обозрени (нохчий меттала). 19.25 — «Вошала законегІа» — Профтехдешара Нохч-ГІалгІай управлене инспектора В. А. Сайдаева выступлени. 19.40 — Юкъера школа чакхъяьккхарий заявкаех дола концерт (нохчий меттала). 20.40 — СССР вежарашха йолча республикай Денош. Таджикски ССР. Кинопрограмма.

22 июнь.

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Іуйранара гимнастика. 9.30 — «Іаьржача форда телгІеш» Дукхача серех долча телевизионни художественни фильма «Катакомбы» яха I-ра сери. 10.35 — «Киноца никъ бу клуб». 15.00 — Документальни фильмай программа. 15.40 — Ашарий Франци. 16.45 — Информационни программа. Чакхъяьлча Центральни телевиденеи Еррнгсоюзни радиои симфонически оркестра концерт. 17.45 — «Берашта стихаш». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Советски оамал». Передача дІахьу инарал-майора Д. А. Волкогонова. 19.15 — «Спортлото» тираж. 19.25 — Экране духхьашха «Кхо мушкетера» яха художественни фильм. 2-гІа сери. Франци — Итали. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — Футболах йола СССР чемпионат. «Шахтер — Кайрат». Донецкера передача. Чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Берашта. Мультипликационни фильм. 18.15—«Нохч-гІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — СССР Конституце проект ювц. Беседа (нохчий меттала). 19.00 — «Пятилетке хьалха латтараш» «ДиалагІча шера счетах». Барзкъаш тегар-мотористка М. А. Котиева (гІалгІай меттала). 19.15 — «Ткъамаш дола морякаш». Телевизионни документальни фильм. Чакхдаьлча — хоамаш, реклама.

РАДИО

21 июнь.

6.30 — «Юрта Іуйре». 6.50 — «Саг, автомобиль, никъ». 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Ашараш (гІалгІай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ашараш. 8.45 — «Вай вахаре лоархІаме зама» беседа. 9.15 — «Советски Конституце проект ювц» (гІалгІай меттала). 9.30 — «Къона нийсархо». Радиовыпуск (гІалгІай меттала). 17.00 — «Идейно-кхетама болх дерригa а чулоацаш». Беседа. 17.15 — ТІехьаьусаш цхьаккха лала цахулийташ! «Производства тароаш, мишта эц царех пайда?» «Трансмаш» заводера передача (нохчий меттала). 17.30 — «Ялат чуэцача хьалха латтараштa» дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала). 18.30 — «Сайранара Грозный». Радиовыпуск (горсетегІолла).

22 июнь.

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26—«Ленинан некъ» газета обзор. 7.32 — Ашараш (нохчий меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «СССР Конституце проект ювц» (гІалгІай меттала). 8.50 — Ашараш. 9.15 — «Халкъий вежарий доттагІал» яха беседа. 9.30 — «Барт болча дезале». Радиовыпуск (гІалгІай меттала). 9.50 — Ашараш. 16.00 — «Вай лоалахой болча» (нохчий меттала). 16.15 — «УнахцІено лораеш» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 16.30 — «Балха хІара дена — дикалла Знак!» Грозненски консервни заводера передача (гІалгІай меттала). 16.45 — «Комбайнераш ялье бувл» Грозненски районера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 25—30. Грозне 28—30 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш къезиг-къезига догІа а делхаш цхьайолча моттигашка ша а бетташ хилеи тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш фегара температура бийсана 13—18, дийнахьа 23—28 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхамасекретара — 3-34-38; партийни вахарен культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттеи деношка

СФ05150. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4704.